

РОДЖЪР ЗЕЛАЗНИ

У ДОМА СИ Е ПАЛАЧА

Част 11 от „Вариации на тема еднорог“

Превод от английски: Росица Панайотова, 1999

chitanka.info

За разказ с такава дължина мога да кажа съвсем малко. А имате и бележките ми по предишния.

Големи тълсти снежни парциали падаха в нощта, тиха нощ, безветрена нощ. Никога не ги броя за буря, освен ако няма вятър.

Ни въздишка, ни хленч. Само студена, равномерна белота, стелеща се зад прозореца и тишина, подчертавана от изстрели, станала още по-плътна след затихването на изстрелите. Единствените откъслечни звуци в голямата стая на вилата бяха съскането и пукането на цепениците, превръщащи се в пепел върху решетката на камината.

Седях в стол, извърнат встрани от масата, за да бъда с лице към вратата. На пода, от лявата ми страна, стоеше куфарче с инструменти. Шлемът лежеше на масата, заоблена кошница от метал, кварц, порцелан и стъкло. Ако чуех прещракването на микроключа, последвано от бръмчене във вътрешността и изпод оплетката близо до предната му част се появеше слаба, мигаща с висока честота светлина, вероятността да умра щеше да е много голяма.

Бях извадил голяма черна топка от джоба си, когато Лари и Бърт излязоха навън, въоръжени съответно с огнемет и нещо, прилично на пушка за слонове. Бърт беше взел със себе си и две гранати.

Разгърнах черната топка, моделирайки я във формата на безшевна ръкавица; на дланта залепна буза от нещо, наподобяващо влажен маджун. След това надянах тази ръкавица на лявата ми китка и седнах, вдигнал нагоре същата ръка с лакът върху ръкохватката на креслото. До дясната ми ръка, в близост до шлема, на масата лежеше малък лазерен пистолет, на който нямах почти никакво доверие.

Ако плеснех с лявата ми ръка по метална повърхност, субстанцията щеше да залепне там и да се отлепи от ръкавицата. Избухваше след две секунди, като силата на експлозията се насочваше под прав ъгъл към вътрешността. Нютон си получаваше дължимото перпендикулярно разпределение на противодействието, като то, да се надяваме, щеше да разкъса солидна част встрани от контактуващата повърхност. Глеещ заряд, така се наричаше и притежаването му в повечето места имаше статута подобен на този на непозволените оръжия и инструменти за кражба с взлом. Реших, че лепкавата

молекулярна хитринка, е голяма работа. Имаше, обаче, какво да се желае в системата ѝ на доставка.

Пред ръката ми, встрани от шлема, до пистолета, стоеше малко уоки-токи. Бе предназначено за предупреждение към Бърт и Лари, ако дочуя щракането на микроключа, последвано от жужене и мигаща светлина. С което щяха да разберат, че Том и Клей, с които бяхме загубили контакт, когато започна стрелбата, не са успели да унищожат врага и, несъмнено, в този момент лежат мъртви в базите си на юг на малко повече от километър оттук. След това щяха да разберат, че те, вероятно, също ще умрат.

Обадих им се, когато чух прещракването. Взех шлема и се изправих, щом светлината му започна да премигва.

Но вече беше прекалено късно.

Книжарницата-Бирария на Пийбоди в Балтимор, Мериленд заемаше четвъртото място в списъка от Коледната картичка, която бях изпратил на Дон Уолш миналата година. В съответствие с това, в последната нощ на октомври седнах на последната маса в най-задното помещение, пред нишата с вратата, извеждаща към алеята. В другия край на полуъмното помещение, свиреше на старинно пианино жена в черен тоалет, привнасяйки забързан ритъм на всичко около себе си. Вдясно и встрани от мен гореше огън и бълваше дим в тясното огнище под претрупаната полица на камината, в която бе вторачил поглед древен, увенчан с рога профил. Отпих малко бира и се заслушах в шумовете.

Надявах се донякъде, че случаят ще бъде един от тези, в който Дон не се появяваше. Имах достатъчно средства до пролетта и нямах особено настроение за работа. Бях прекарал лятото доста на север, сега бях заседнал в Чезапийк и много държах да продължа към Карибите. Усилащият се хлад и разни гадни ветрове ме навеждаха на мисълта, че прекалено дълго съм се задържал по тези ширини. И все пак, бяхме се разбрали да остана до полунощ в набелязания бар. Още два часа.

Изядох един сандвич и си поръчах още една бира. Бях я преполовил, когато забелязах Дан да влиза, с палто в ръка и извърната

настрани глава. Когато той се застана до масата, докарах изненадана физиономия, подходяща за случая, и я гарнирах с:

— Дон! Това ли си!

Надигнах се и стиснах здраво ръката му.

— Алън! Колко е малък светът, но както и да е. Сядай! Сядай!

Той се настани срещу мен и надипли палтото си на левия стол.

— Какво правиш в този град? — попита.

— Най-банална визита — отвърнах — Да кажа „Здрасти“ на някои приятели. — Почуках набраздената с множество драскотини архаична повърхност пред себе си. — И това е последната ми спирка. Заминаям след няколко часа.

Той се засмя.

— Защо почукваш това дърво?

Ухилих се.

— Изразих привързаността си към една от любимите кръчми на Хенри Менкен по време на сухия режим.

— Това място чак оттогава ли датира?

Кимнах.

— Има такъв вид. — каза — Имаш това влечеие към миналото — или антипатия към настоящето. Не съм сигурен кое точно.

— Вероятно по малко и от двете, — казах — Би ми се искало Менкен да се отбие тук. Ще ми е интересно мнението му за настоящето. ...А ти какво правиш с него?

— Кое?

— Настоящето. Тук. Сега.

— О. — той забеляза сервитьорката и си поръча бира. — Бизнес пътуване, — каза след това. — Търся да наема консултант.

— О. Как е бизнесът?

— Комплициран, — каза — комплициран.

Запалихме по цигара и не след дълго пристигна бирата му. Пушехме, пиехме и слушахме музиката.

Пял съм тази песен и ще я изпяя отново: Светът е като бърза мелодия. От многото промени, които са ме споходили през живота, повечето изглежда се появиха през последните няколко години. Това ме порази по същия начин и преди няколко години, и имам подозрението, че е най-вероятно ще имам същото усещане и след още

няколко години — което ще стане, ако бизнесът на Дон преди това не ме комплицира вън от тази смъртоносна въртележка.

Дон ръководи втората по големина в света детективска агенция, и от време на време ме възнаграждава щедро, защото аз не съществувам. Аз не съществувам, понеже съществувах някога, във времето и на мястото, където се опитахме да материализираме дивата мелодия на нашето време. Имам предвид проекта за световната Централна Банка за Данни и това, че имах съществен дял в усилието да се конструира работещ модел на реалния свят, който да обхване всеки и всичко. Доколко сме успели и дали притежанието на модел на света наистина осигурява на обитателите му по-висока степен на контрол над неговите функции, са въпроси, които бившите ми колеги все още разискват, докато мелодията става все по-дива и в крайна сметка не виждаш географските карти от карфиците, забити по тях. Тогава взех решението си и се погрижих да не получа гражданство в този втори свят, място което може вече да е придобило по-голяма значимост от първото. Заточен съм в реалността и когато от време на време прекосявам линията, неизменно се чувствам като влязъл без виза чужденец. Правя го периодично, понеже отивам, където трябва, за да си изкарвам хляба. ... Тук се намесва Дон. Хората, в които се превръщам, когато той има специфични проблеми, често са му от голяма полза.

За нещастие, в този момент изглежда имаше проблеми и бандата мои съществования усети затихването на мелодията.

Допихме питиетата си, получихме сметката и я платихме.

— Оттук, — казах, посочвайки задния вход, той навлече палтото си и ме последва.

— Тук ли да говорим? — попита, докато слизахме по алеята.

— По-добре, не, — казах — изнасяме се заедно заради общественото мнение, но частния разговор после.

Той кимна и си тръгна.

След около три четвърти час бяхме в каюткомпанията на Протеус и аз правех кафе. Хладните вълни нежно ни люлееха под безлунното небе. Бях запалил само два от малките фенери. Уютно. Тук сред водата, на борда на Протеус, стълпотворението, активността, темпото на живота в градовете и на сушата са приглушени, забавени — сведени до фикция — от метафизичното отдалечаване, създавано само от няколко

метра вода. Променяме лицето на земята с голяма лекота, но океанът винаги е изглеждал неизменен, и предполагам, когато излезем в него се заразяваме с някакво допълнително чувство за безвремие. Може би това е една от причините да прекарвам тук толкова време.

— За пръв път ме качваш на борда, — каза той, — Комфортно е. Много.

— Благодаря. ... Сметана? Захар?

— Да. И двете.

Настанихме се с димящите чаши в ръце и аз попитах:

— Какво имаш за мен?

— Един случай, обединяващ два проблема, — каза — Първият попада по един или друг начин в моята област на компетентност. Другият, не. Казаха ми, че ситуацията е абсолютно уникална и ще наложи да се потърсят услугите на много специален специалист.

— Аз не съм никакъв специалист, освен по въпроса на оцеляването.

Той вдигна рязко поглед и среща моя.

— Винаги съм изхождал от предположението, че страшно много разбиращ от компютри. — каза.

Аз погледнах встрани. Това беше удар под пояса. Никога не се бях показвал пред него като авторитет в тази област, и между нас винаги е съществувало негласно споразумение, че методите ми за манипулиране на обстоятелства и личности не подлежат на обсъждане. От друга страна, на него му беше ясно, че познанията ми относно системата са както интензивни, така и екстензивни. И все пак, не обичах да говоря за това. Затова се минах в отбрана.

— Компютърджийте вървят по десет цента дузината, — казах — Вероятно по твоето време е било различно, но в наши дни обучението на хлапетата в компютърните науки започва още през първата година в училище. Така че аз наистина знам доста. Но от това поколение всеки знае.

— Знаеш, че нямам това предвид, — каза, — Не ме ли познаваш вече толкова време, че да ми имаш известно? Въпросът сам се налага поради настоящия случай. Това е.

Кимнах. Реакциите не винаги са адекватни поради самата си природа, а аз бях вложил доста емоционален капитал във високотехнологично оборудване. Така че казах:

— Добре. Знам за компютрите повече от учениците.

— Благодаря. Тома може да бъде отправната ни точка. — Той отпи кафе. — В миналото си съм се занимавал с право и счетоводство, след това с военно разузнаване и цивилна служба в този порядък. След което се впуснах в този бизнес. Всичко, което зная за техниката е влизало в главата ми някъде по пътя — късче оттук, отломка оттам. Знам много за това какво нещата могат да вършат, но не толкова много за това как работят. На това не му разбрах детайлите, така че искам от теб да започнеш съвсем отначало и да ми обясниш нещата, доколкото ти е възможно. Необходим ми е основен въввод в материала и ако ти успееш да го направиш, ще разбера, също така, че ти си човекът за тази работа. Можеш да започнеш като ми разкажеш как са работили ранните роботи за изследване на пространството — като да речем тези, които използваха на Венера.

— Това не бяха компютри, — казах, и поради тази причина не бяха съвсем и роботи. Бяха телефонорни устройства.

— Обясни ми в какво се състои разликата.

— Работът е машина, която изпълнява определени операции в съответствие с набора си от инструкции. Телефонорът е подчинена машина, управлявана дистанционно. Функционира в обратна връзка с оператора си. В зависимост от това, колко сложно е направен, връзките могат да бъдат аудиовизуална, кинестезична, сетивна, дори обонятелна. Колкото повече навлизаш в тази посока, толкова по-антропоморфен трябва да бъде дизайнът на това нещо.

— На Венера, доколкото си спомням правилно, човекът-оператор на орбита, носеше екзоскелет¹, управляващ движенията на тялото, краката, ръцете и китките на уреда там долу на повърхността, като получаваше двигателна и силова обратна връзка с помощта на система от въздушно-реактивни предаватели. Имаше шлем, управляващ телевизионната камера на подчиненото устройство — оборудване, поставено на върха и с достатъчен визуален обхват — което изпълваше полезрението му с видяното там долу. Носеше също и слушалки, свързани с аудиоприемника на устройството. четох книгата, която той написа след това. Беше казал, че след време ще забрави кабината, ще забрави че е бил от шефския край на оперативната верига и всъщност ще помни че самият той е крачил през онзи дяволски терен. Спомням си, че бях много впечатлен, макар и още дете и исках да си имам

собствен такъв свръхминиатюрен телефактор и да шляпам из локвите и да провеждам схватки с микроорганизми.

— Защо?

— Защото на Венера нямаше никакви дракони. Както и да е, това е телефакторно устройство, нещо, което съществено се различава от робота.

— Следя мисълта ти, — каза, и — Кажи ми каква е разликата между ранните телефакторни устройства и по-късните такива.

Гълтнах малко кафе.

— Тя е в известна степен хитроумна, и възникна заради външните планети и спътниците им, — казах, — Там на първо време не разполагахме с оператори на орбита. Икономика, както и някои неразрешени технически проблеми. Но основно икономика. При всички случаи устройствата биваха спускани на набелязаната планета, но операторите си стояха в къщи. Поради тази причина възникваше закъснение от време в трансмисиите през оперативната верига. Изискваше се известно време за получаване на входящите данни, а след това и още закъснение преди ответното движение да стигне до телефактора. Опитахме се да компенсираме това по два начина: първият бе да зададем последователност процедура „мръдни — изчакай, мръдни — изчакай“, вторият бе по-изискан и бе всъщност точката, където в картината навлязоха компютрите, като участници оперативната верига. Това наложи построяването на модели на известните фактори от окръжаващата среда, които след това биваха допълвани и обогатявани от първоначалните тръгване-изчакване процедури. На тази база след това компютърът бе използван, за да предвижда развитието на нещата в краткосрочен план. В крайна сметка той би могъл да поеме изцяло оперативната верига и да я управлява с комбинации от „предвидени ситуации“ и прегледи на тръгни-изчакай ситуации. Но все още щеше да му се налага да реве за човешка помощ, в случай на непредвидени обстоятелства. Така че, на външните планети не беше нито пълна автоматика нито пълно ръчно управление — нито беше напълно задоволително — в началото.

— Добре, — каза той, палейки цигара, — Каква беше следващата стъпка?

— Следващата стъпка не беше по същността истинска техническа стъпка в посока на телефакторите. Тя беше икономически

напредък. Кесиите се поразвързаха и можахме да си позволим да изпратим хора. Приземявахме ги там, където можехме да ги приземим, а на много от местата, където не можехме, изпращахме долу телефонорите и отново слагахме на орбита хора. Както в старите дни. Проблемът със закъснението във времето беше преодолян, защото операторът пак седеше на върха. Ако не друго, може да гледаш на това като подобрена версия на по-ранните методи. Дори и сега често го правим и работи добре.

Той поклати глава.

— Изпусна нещо между компютрите и увеличаването на бюджета.

Аз вдигнах рамене.

— Много неща бяха изпробвани през този период, но никое от тях не се оказа толкова ефективно, колкото човеко-компютърното сътрудничество с телефонорите.

— Имаше още един проект, — каза той, — който направи опит да разреши времевите проблеми като изпрати заедно с телефонора и компютър, като част от цялото. Само че компютърът не беше съвсем компютър и телефонорът не беше съвсем телефонор. Знаеш ли кой проект имам предвид?

Запалих цигара докато размишлявах и казах:

— Мисля, че говориш за Палача.

— Така е и точно там загубих нишката. Можеш ли да ми кажеш как работи?

— В крайна сметка се оказа грешка.

— Но в началото е работел.

— Отчасти. Но само лесната работа, на Йо. По-късно се скапа и трябваше да бъде отчетен като грешка, макар и благородна грешка. Начинанието бе свръхамбициозно още от самото начало. Изглежда се получи така, че хората, които отговаряха за него са имали възможността да комбинират авангардни разработки — разни работи, намиращи се все още в стадий на проучване и други работи, които са били съвършено нови. На теория това всичкото пасвало така прекрасно, че те се поддали на изкушението и включили прекалено много. Започнало добре, но накрая нищо не станало.

— И какво „всичко“ било включено в това нещо?

— Боже, Господи! Какво ли не било? Компютърът, който не бил съвсем компютър... Добре, да започнем с него. През миналия век трима инженери от Университета на Уисконсин — Нордман, Парментие и Скот — създали устройство, известно като невристор със свръхпроводима тунелна връзка . Две малки метални пластинки и тънък пласт изолатор помежду им. Охлаждаш го близо до абсолютната нула и той провежда електрически импулси без никакво съпротивление. Слагаш го сред намагнитена материя и събиращ на едно място компактна маса от тях — да кажем, милиарди — и какво получаваш?

Той поклати глава.

— Ами, на първо място получаваш невъзможност да съставиш схема, като вземеш предвид всички пътеки и вътрешни връзки, които могат да възникнат. Налице е очевидно подобие с човешкия мозък. И така, те създали теория, че не трябва дори да правиш опит да налагаш схеми на такова устройство. Вкарваш вътре данни и го оставяш само да изгради предпочитаните канали в процеса, когато при преминаването на електричеството феритният материал се намагнитва в голяма степен, намалявайки по този начин съпротивлението. Материалът установява собствени маршрути, по начин аналогичен на този на мозъка, когато се обучава.

— В случая с Палача, те са използвали доста подобна постановка и са успели да компактират над десет милиарда невристороподобни клетки в много ограничен обем — около триста кубични сантиметра. Стремили са се именно към това магическо число, понеже приблизително такъв е броят на клетките в човешкия мозък. Това имах предвид, когато казах, че не е било съвсем компютър. Те всъщност са работили в областта на изкуствения интелект, независимо от това, как са го нарекли.

— Щом нещото е имало собствен мозък — компютърен или квазичовешки — значи е било по-скоро робот, отколкото телефон, нали?

— Да, не и може би. — казах, — Тук на Земята бе управлявано като телефон — на океанското дъно, в пустинята, в планински страни — като част от програмирането. Струва ми се, би могъл да го наречеш чиракуване — или детска градина. Май второто дори е по-подходящо. Било му е показвано как да изследва в трудна околнна среда

и да докладва обратно. След като се научел на това, теоретично можели да го забият без оперативна верига там в небето и да го оставят да докладва за откритията си.

— В този момент би ли могъл да бъде сметнат за робот?

— Работът е машина, която изпълнява операции в съответствие с процедурите в програмата си. Палачът, забележи, е взимал решенията си сам. И аз подозирям, че този опит да се създаде нещо, толкова близко по структура и функции до човешкия мозък, очевидно е довел до заложена неминуема произволност на модела. Той не е бил просто машина, изпълняваща определена програма. Прекалено сложен е бил. Вероятно това го е довело до срива.

Дон се засмя.

— Фаталната свободна воля ли?

— Не. Както ти казах, те сложили в кюпа прекалено много неща. Куцо и сляпо с какви ли не проекти за домашни любимци, пригодни за целта, и разни хитове на търговския небосклон през този сезон. Ще ти дам пример — момчетата психолози имали някаква приумица, която искали да изпробват върху него и го направили. Номинално Палачът бил уред за комуникации. Всъщност, на тях им било много любопитно дали нещото има истински усещания.

— А той усещал ли?

— Отчасти, по един ограничен начин. Това, което предложили да стане част от първоначалната оперативна верига, било устройство за изпращане на слаби индукционни полета в мозъка на оператора. Машината приема и усилива образците на електрическа активност, бидейки свързана с — да го наречем „мозъка“ на — Палача, прекарва ги през комплексен модулатор и ги изпраща във вид на импулси в индукционното поле на главата на оператора... В момента не съм на собствената си почва, а в тази на Вебер и Фехнер, но невронът има праг, над който се включва, и под който не се включва. В един квадратен милиметър от церебралния кортекс някакви си четиридесет хиляди неврона са сбити по такъв начин, че всеки един от тях има стотици синапсни връзки с останалите около него. Във всеки даден момент някои от тях може да са под прага си на чувствителност, докато други са в състояние, наречено навремето от Сър Джон Икълс „критично равновесие“ — готови да задействат. Дори един да бъде доведен над критичния праг, той може да доведе до освобождаването

на заряда на стотици хиляди други неврони в рамките на двадесет милисекунди. Пулсиращото поле е било предназначено да осигури именно такъв стартов ефект по достатъчно избирателен способ, че да даде на оператора представа какво става в мозъка на Палача. И обратното. Палача е трябвало да има своя вградена версия на същото нещо. Мислели са, също, че това може да го очовечи по известен начин, и той ще може да цени стойността на работата си — и да развие нещо като лоялност, да го кажем.

— Смяташ ли, че това може да е допринесло за последвалия срив?

— Възможно е. Кой би могъл да е категоричен в такава случила се един единствен път ситуация? Ако искаш предположение, бих казал „Да“, но това е само догадка.

— А-ха, — каза той, — а какви са били физическите му възможности?

— Антропоморфен дизайн, — казах, — и защото е бил първоначалноtele faktoriран и поради психологическите основания, които споменах. Можел е да пилотира собствен малък космически съд. Без необходимост от животоподдържащи системи, естествено. И той и корабът се захранвали от топилни агрегати, така че горивото не било съществен проблем. Саморемонтиращ се. Способен да проведе огромно разнообразие най-сложни тестове и измервания, да направи наблюдения, да съчини доклади, да научава нова материя, да предава тук откритията си по ефира. Способен да оцелее буквално навсякъде. Фактически, на външните планети той се нуждал от по-малко енергия — по-малко била работата за охладителните агрегати, поддържащи този свръхохладен мозък в центъра на тялото му.

— Колко е бил силен?

— Не си спомням всички спецификации. Може би десетина пъти по силен от човек, по отношение на работи като повдигане и бутане.

— Изследвал вместо нас Йо, и започнал и на Европа.

— Да.

— След това започнал да се държи непредсказуемо, точно когато сме сметнали, че наистина е усвоил работата си.

— Звучи правдоподобно. — казах.

— Отказал да се почини на директна заповед да изследва Калисто, след което се отправил към Уран.

— Да. Минаха години, откакто четох докладите...

— След това функционирането му се влошило още повече. Дълги периоди на мълчание, разнообразявани с объркани трансмисии. Сега, като разбрах повече за вътрешностите му, ми звучи почти като човек изправен на ръба на пропастта?.

— Има нещо такова.

— Но е успял за известно време да се стегне. Приземил се на Титания и започнал да праща насам неща подобни на нормални доклади от наблюдения. Но това продължило много кратко време. Отново станал ирационален, дал признания, че има намерение сам да се приземи на Уран и така станало. Оттогава не сме го чували. Като научих за онази джаджа за четене на мисли, разбирам защо един психиатър би бил толкова уверен, че той никога повече няма да функционира.

— Това не го бях чувал.

— Аз съм го чувал.

Вдигнах рамене.

— Всичко това е станало преди двадесет години, — казах, — и, както споменах, изтекло е доста време, откакто съм чел нещо за него.

— Корабът на Палача е катастрофирал или възможно е, се е приземил, в Мексиканския залив преди два дена.

Аз само се вторачих в него.

— Бил е празен. — продължи Дон, — когато накрая се добрали до него долу.

— Нищо не разбирам.

— Вчера сутринта, — продължи той, — ресторантърът Мани Бърнс е бил намерен пребит до смърт в офиса си към заведението, Мейсън Сен Мишел в Нови Орлеан.

— Все още не разбирам...

— Мани Бърнс е бил един от първоначалните четирима оператори, които са програмирали — извини ме „обучавали“ — Палача.

Мълчанието се проточи и се разля по палубата.

— Съвпадение...? — казах накрая.

— Клиентът ми не мисли така.

— Кой е клиентът ти?

— Един от тримата останали членове на тренировъчната група. Той е убеден, че Палача се е завърнал на Земята, за да убие бившите си оператори.

— Запознал ли е със страховете си бившите си работодатели?

— Не.

— Защо?

— Защото ще се наложи да им обясни причините за страховете си.

— И те са...?

— И това не ми каза.

— И как очаква да му свършиш работа като хората?

— Той ми обясни какво разбира под работа като хората от негова гледна точка. Иска две неща, като пълната история не е необходима за нито едно от двете. Поиска да бъде охраняван от добри бодигардове и поиска Палача да бъде намерен и обезвреден. Вече съм се погрижил за първата част.

— И искаш от мен да се погрижа за втората.

— Точно така. Ти потвърди мнението ми, че си човекът за тази работа.

— Ясно. Осъзнаваш ли, че ако това нещо наистина има чувства, това много ще прилича на убийство? От друга страна пък ще бъде принос в разрушаването на скъпа правителствена собственост.

— Ти по кой начин гледаш на него?

— Гледам на него като на работа.

— Ще я поемеш ли?

— Необходими са ми повече факти преди да решавам. Като например кой е клиентът ти? Кои са останалите оператори? Къде живеят? С какво се занимават? Какво...?

Той вдигна ръка.

— Първо, — каза, — нашият клиент е Почитаемият Джес Броудън-старши, сенатор от Уисконсин. Разбира се, дискретността е най-първата ни грижа.

Кимнах.

— Помня, че се занимаваше с космическата програма преди да навлезе в политиката. Но не бях запознат с подробните детайли. Той лесно би могъл да получи правителствена защита.

— За да я получи, очевидно ще се наложи да им каже нещо, за което не иска да говори. Вероятно ще навреди на кариерата му. Просто не знам. Не ги иска. Иска нас.

Отново кимнах.

— Ами останалите? И те ли ни искат?

— Точно обратното. Изобщо не споделят мнението на Брокдън.

Май си мислят, че е донякъде параноик.

— Тези момчета колко добре се знаят един друг?

— Живеят в различни части на страната, не са се виждали от години. Но от време на време поддържат връзка.

— Базата за подобна диагноза, май е доста рехава

— Една от тях е психиатър.

— О. Коя точно?

— Името ѝ е Лейла Такъри. Живее в Сен Луис. Работи в тамошната градска болница.

— И значи никой от тях не е ходил при никакви власти — федерални и местни.

— Точно така. Брокдън се е свързал с тях, когато чул за Палача. По това време е бил във Вашингтон. Казали са му, че се е върнал и той е успял да потули историята. Опитал се да се свърже с всичките и в процеса разбрал за Бърнс, свързал се с мен и се опитал да убеди останалите да приемат закрила от моите хора. Не пожелали. Когато говорих с нея, Д-р Такъри отбелязала — съвсем правилно — че Брокдън е много болен човек.

— Какво му е?

— Рак. На гръбнака. Нищо не могат да сторят, болестта се е загнездила и дълбае. Той дори ми каза, че според него разполага с не повече от шест месеца, за да прокара някакъв много важен закон — новия закон за криминална реабилитация. — Признавам, че когато разговаряхме за това звучеше малко параноично. По дяволите! Кой не би бил? Д-р Такъри, обаче, го вижда като пациент и не смята, че убийството на Бърнс е свързано с Палача. Мисли, че е било просто банален обир, който е завършил зле, крадецът е бил изненадан или се е паникьосал, може и да е бил дрогиран, и тъй нататък.

— Значи тя не се страхува от Палача?

— Каза, че е в положение да познава съзнанието му по-добре от всички останали, а и не била специално замесена.

— Ами другият оператор?

— Той казал, че д-р Такъри може да познава съзнанието му най-добре от всички, но той познавал мозъка му, така че също не се беспокоял.

— Какво е искал да каже с това?

— Дейвид Фентрис е инженер-консултант — електроника, кибернетика. Фактически, той има нещо общо с конструирането на Палача.

Станах и отидох до кафеварката. Не че в този момент изпитвах непреодолимо желание да пия още кафе. Но аз някога работих с Дейвид Фентрис. А той по някое време е бил свързан с космическата програма.

Преди да се запозная с него, моят началник Дейв е бил около петнадесет години в проекта за банката данни. С напредването на проекта, когато някои от нас вече бяха започнали да се съмняват, Дейв никога не бе изпитвал нищо по-малко от див ентузиазъм. Кърещеш като въже, сто шестдесет и шест сантиметра висок, с прошарена коса, сиви очи зад тежки, очила с рогови рамки, каращ велосипед, когато не бе изцяло обсебен от работата си, доста запален фен на дартс, той имаше чудната способност в хода на речта си да претворява в думи полуузавършени мисли, докато накрая започваш да го смяташ за представител на онова племе, достигнало известна професионална позицията благодарение на роднински връзки или политика. Но послушаш още няколко минути, когато той започне да подрежда размишленията си в стройна рамка, започваш да ревизираш мнението си,. Докато свърши пък, обикновено се чудиш как не си забелязал преди и какво прави на толкова нископоставено положение такъв човек. По-късно, обаче, може да се озадачиш, че когато не кипи от ентузиазъм, изглежда тъжен. И доколкото ураджийският дух е незаменим за краткосрочни проекти, то по-обстойните начинания изискван малко повече непукизъм. Въобще не бях учуден, че е свършил като консултант.

Големият въпрос сега, естествено бе: Дали той ме помнеше? Наистина, външният ми вид бе променен, личността ми, да се надявам, бе по-зряла, навиците ми — коренно променени. Но щеше ли това да бъде достатъчно, в случай, че се сблъскаме по повод на тази работа?

Мозъкът зад онези рогови рамки бе способен на множество удивителни неща с ужасно малко данни.

— Къде живее? — запитах.

— В Мемфис. Какво значение има?

— Само си намествам географията — рекох — Сенатор Броудън още ли е във Вашингтон?

— Не. Върнал се е в Уисконсин и понастоящем се е заточил в една вила в северната част на щата. четирима от хората ми са с него.

— Ясно.

Освежих запасите ни от кафе и отново седнах. Това изобщо не ми харесваше и аз твърдо реших да не се захващам. Но нямаше, все пак, да ми е приятно да удостоя Дон с едно плоско „Не“. Неговите задачи се бяха превърнали в доста важна част от живота ми, а тази не беше шега работа. Очевидно беше важна за него и той искаше аз да я поема. Реших да намеря пробойни в конструкцията, да открия начин да я сведа до обикновено охранителна операция

— Изглежда учудващо, — казах, — че Броудън е единственият, който се страхува от устройството.

— Да.

— ... и че не дава никакви обяснения за причините.

— Вярно е.

— ... а в добавка и състоянието му и това, което лекарите са казали за ефекта върху съзнанието му.

— Не изпитвам никакви съмнения относно това, че е невротик, — каза Дон, — Виж това.

Той взе палтото си и извади сноп листа от вътрешния джоб. Порови в тях и ми подаде един.

Това беше бланка на конгреса, върху която имаше бележка, нахвърляна нечетливо и небрежно с едър почерк. „Дон“, — гласеше тя, „Трябва да те видя. чудовището на Франкенщайн току-що се върна от там, където го запратихме и търси мен. Цялата проклета вселена иска да ме смаже. Обади ми се между 8 & 10. — Джес.“

Кимнах, посегнах да му я върна, спрях се и все пак му я подадох. Триста вещици и сто дяволи!

Отпих гълтка кафе. Смятах, че отдавна се бях отказал да се надявам за такива неща, но бях забелязал нещо, което тутакси ме обезпокои. В полето, където се отбелязват подобни работи, бях видял,

че Джес Броудън е в комитета за преразглеждане на програмата за Централната Банка за Данни. Припомних си, че този комитет трябваше да разработи серия препоръки за реформи. От друга страна, не можех да се сетя каква беше позицията на Броудън по която и да е от засегнатите теми, но — о, по дяволите! Проектът вече беше прекалено грандиозен, за да претърпи каквото и да е значителни промени... Но това беше единственото истинско чудовище на Франкенщайн, за което ме беше грижа и винаги съществуваше възможността... От друга страна — Пак по дяволите! Какво щеше да стане, ако го оставех да умре при положение, че съм имал възможност да го спася, а той е бил този, който...?

Отпих още една гълтка кафе. Запалих още една цигара.

Можеше да съществува начин да се направи без Дейв изобщо да влиза в картината. Можех първо да поговоря с Лейла Такъри, да разровя убийството на Бърнс, да се държа в течение на новите разкрития, да науча повече за онзи съд в Залива... Можеше да ми е по силите да свърша нещо, дори това да се окажеше отрицание на теорията на Броудън, без пътеките на Дейв и моята изобщо да се пресекат.

— Имаш ли спецификациите на Палача? — попитах.

— Ето ги.

Той ми ги подаде.

— Полицейския доклад за убийството на Бърнс?

— Ето го.

— Координатите на всички участници и разни основни данни за тях?

— Ето.

Мястото или местата, където мога да се свържа с теб през следващите дни — денонощно? Тази работа ще изисква известно координиране.

Той се усмихна и взе писалката си.

— Доволен съм, че си на борда. — рече.

Пресегнах се и почухах барометъра. Поклатих глава.

Събуди ме звъненето на телефона. Рефлексът ме запрати през стаята, където го включих на високоговорител.

— Да?

— Господин Дон? Осем часът е.

— Благодаря.

Свлякох се в креслото. Аз съм това, което може да се нарече бавен старт. Всяка сутрин проявявам склонност да преразглеждам филогенезата. Основни типажи пъплят сантиметър по сантиметър към сивото ми вещество, за да затворят веригата. Много бавно изнамерих в тази сбирщина някакво пернато и избрах с хищните си нокти няколко цифри. Изграчих на гласа, който ми отвърна желанието си за храна и много кафе. След това се повлякох обратно към мястото на люшкащите се води, за да подновя контакта си с първичното.

В добавка на нормалния ми адреналин и мечешката ми кръвна захар, не бях спал кой знае колко предишната нощ. След като Дон си беше тръгнал, бях затворил сергията, бях натъпкал джобовете си с необходими неща, бях напуснал Протеус, бях се занесъл до аерогарата и оттам на един полет, който ме отнесе до Сен Луис в мъртвите малки часове на мрака. Не ми бе възможно да спя по време на полета, защото размишлявах над случая, вземайки решения, относно задачата, която щях да поема с Лейла Такъри. След кацането се бях регистрирал в мотела на летището, бях оставил поръчка да бъда събуден в някакъв безумен час и бях паднал като подсечен в леглото.

Докато се хранех, обърнах внимание на списъка от факти, който ми беше дал Дон.

По настоящем Лейла Такъри не беше семайна, беше се развела с втория си съпруг преди малко повече от две години, четиридесет и шест годишна и живееше в апартамент близо до болницата, в която работеше. Към списъка бе прикрепена снимка, която можеше да е и отпреди десет години. На нея тя бе брюнетка, със светли очи, леко прехвърлила границата между пищност и свръхтегло, с елегантни очила, кацнали върху чип нос. Беше публикувала множество книги и статии със заглавия бъкащи от отчуждения, роли, транзакции, социални контекстове и още алиенации.

Не бях имал време да претворя в действие обичайните си модус, превръщайки се в напълно нов индивид с достоверно минало. Само едно име и легенда, това бе всичко. Но този път изглежда не се налагаше кой знае колко. Като за един път, нещо, доближаващо се до достоверност, изглеждаше съвсем разумен подход.

Отидох с градския транспорт до сградата, в която бе апартамента й. Не звъннах предварително по телефона, защото е по-лесно да кажеш „Не“ на някакъв глас, отколкото на човек.

Съгласно досието, днес бе един от дните, в които тя приемаше леко болни пациенти в дома си. Несъмнената й идея: да бъде разчупен отчуждаващият образ на институцията, да бъде премахнато негодуванието като сеансите и те да се превърнат в нещо прилично повече на социален контакт, и така нататък. Нямах претенции към чак толкова голяма част от времето й — бях преценил, че Дон би могъл да я накара да ме приеме, ако се наложи — а аз бях убеден, че приятелските ми визити са били организирани така, че да й оставят малко дъх. *Inter alia*¹

Тъкмо бях открил името и апартамента й измежду бутоните на звънците във фоайето на блока, когато покрай мен мина една възрастна жена и отключи входа. Тя ме изгледа и остави вратата отворена, така че влязох без да звъня. И пак, въпрос на излъчване.

Взех асансьора до етажа на Лейла, вторият, намерих вратата й и почухах. Вече щях да чукам втори път, когато тя се откряхна.

— Да? — изрече въпросително и аз подложих на преоценка впечатлението си от видимата на снимката възраст. Изглеждаше едно към едно.

— Доктор Такъри? — казах, — името ми е Дон. Имам проблем и вие можете много да ми помогнете.

— Какъв ви е проблемът?

— Има нещо общо с едно устройство, наречено Палача.

Тя въздъхна и се намръщи за секунда. Пръстите й се сключиха около ръба на вратата.

— Идвам отдалеч, но лесно ще се отървете от мен. Бих желал само да ви попитам за някои неща.

— Вие към правителството ли сте?

— Не.

— За Брокдън ли работите?

— Не. Аз съм от съвсем друга опера.

— Добре. — изрече, — В момента ми тече групов сеанс. Ще продължи може би още половин час. Ако не възразявате, изчакайте долу във фоайето, а аз ще ви се обадя веднага щом свърши. Тогава ще можем да говорим.

— Устройва ме. — казах, — Благодаря.

Тя кимна и затвори вратата. Ориентирах се към стълбището и слязох обратно долу.

След една цигара време, реших, че дяволът намира работа на незаетите ръце и му поблагодарих за предложението. Разходих се из фоайето. През стъклото прочетох имената на някакви обитатели на петия етаж. Качих се с асансьора и почуках на една от вратите. Още преди да отворят бях извадил на показ тетрадката и секретера си.

— Да? — Кратко. Полулюбопитно.

— Казвам се Стивън Фостър, Госпожо Глунц. Провеждам анкета за Североамериканската Лига на Потребителите. Бил желал да заплатя за няколко минути от Вашето време, за да отговорите на няколко въпроса, относно продуктите, които използвате.

— Защо... Да ми платите ли?

— Да, гус'жо. Десет долара. За десетина въпроса. Ще отнеме една две минути.

— Добре. — Тя отвори вратата по-широко. — Няма ли да влезете?

— Не, благодаря. Ще свършим толкова бързо, че няма смисъл да влизам и излизам. Първият въпрос се отнася за перилните препарати...

Десет минути по-късно пак бях във фоайето, прибавяйки тридесетте долара за трите анкети към списъка, който водех на разходите. Обичам да се подсигурявам максимално срещу непредвидени ситуации, когато се впускам в импровизации и ситуацията е бъкана с непредвидимости.

Още петнадесетина минути се изнizaха преди асансьорът да се отвори и да разтовари от себе си трима мъже — млад, млад и на средна възраст, облечени небрежно, смеещи се на нещо си.

Възрастният в близкия край се приближи и кимна.

— Вие ли сте този, който чака да се види с д-р Такъри?

— Точно така.

— Тя каза да ви кажа да се качвате.

— Благодаря.

Отново се изкачих и се озовах пред вратата ѝ. Тя отвори на почукването ми, кимна да влизам, настани ме в удобно кресло в по-далечния край на хола.

— Бихте ли желали чаша кафе?

— С удоволствие. Благодаря.

След няколко минути тя внесе в стаята две чаши, подаде ми едната и седна на дивана вляво от мен. Не обърнах никакво внимание на сметаната и захарта върху подноса и отпих от кафето.

— Вие събудихте интереса ми., — каза тя. — Разкажете ми за него.

— Добре. Бе ми съобщено, че телефакторното устройство, известно като Палача, което понастоящем вероятно притежава изкуствен интелект, се е върнало на Земята.

— Хипотетично, — рече тя. — освен ако не ви е известно нещо, което на мен не е. На мен ми бе съобщено, че превозното средство на Палача е навлязло и е катастрофирало в Залива. Няма доказателства, че съдът е бил обитаван.

— Заключението изглежда доста обосновано.

— На мен ми изглежда съвсем обосновано Палача да е изпратил кораба преди много години на някакво уговорено randevu и че той е стигнал тази точка едва насъкоро, по което време се е задействала програмата за кацане, която го е свалила на Земята.

— Защо ще връща кораба, а той ще се мотае там някъде?

— Преди да отговоря, — каза, — бих желала да разбера причините за вашия интерес. От някоя новинарска медия ли сте?

— Не. — казах — Пиша на научна тематика — чиста техника, научнопопулярна литература и други такива, помежду другото. Но в момента нямам за цел да публикувам. Имам поръчка да изработя доклад върху психологическия профил на онова нещо.

— За кого?

— За една частна разузнавателна организация. Те искат да знаят какво може да повлияе на мисленето му, каква е вероятността да се държи по определен начин — в случай, че наистина се е завърнал, — Свърших и доста домашна работа и схванах, че ядрото на същността му е композит от съзнанията на неговите четирима оператори. По този случай, дойдоха на дневен ред личните контакти, за да събера вашите мнения какъв може да е той. Дойдох първо при вас по очевидни причини.

Тя кимна.

— Онзи ден ми се обади господин Уолш. Той работи за Сенатор Броудън.

— О? Никога не излизам извън рамките на бизнеса, очертани ми от моя работодател. Сенатор Брокдън също е в списъка ми, както и Дейвид Фентрис.

— Значи са ви казали за Мани Бърнс?

— Да. Какво нещастие.

— Това всъщност изкара Джес извън релси. Той е — как да го формулирам? — точно в този момент той се е вкопчил в живота, опитвайки се да довърши безкрайно много неща за времето, което му остава. Всеки миг му е ценен. Усеща как онази с косата диша във врата му. — И тогава корабът се завръща и един от нас бива убит. От това, което знаем за Палача и последното, което сме чуvalи за него, той е станал ирационален. Джес видя някаква връзка и в неговото състояние страхът е разбираем. Няма нищо лошо в това донякъде да го иронизираме, ако това му помага да свърши работата си.

— Но вие не виждате в него никаква заплаха, така ли?

— Не. Аз бях последният човек, наблюдавал Палача преди връзката да бъде преустановена и виждах какво става. Пъrvите неща, които той е научил са били организацията на възприемането и двигателната активност. От съзнанията на неговите оператори са били прехвърлени огромно количество други модели, но те са били прекалено сложни, за да ги възприемем първоначално. — Представете си дете, което е научило наизуст адресния указател на Гетисбърг. Той е в главата му и това е всичко. Един ден, обаче, това може да се окаже от значение. По един непряк начин, може дори да го подтикне към някакво действие. Първо, разбира се, протича известно съзряване. А сега, представете си такова дете като множество противоречащи си модели — характери, склонности, спомени — никой от които не са кой знае колко досадни, доколкото това е дете. Но и известна част зрялост — и имайте наум, че моделите са възникнали с четири различни индивидуалности, всяка една от които по-мощна от думите и на-най-въздействащата реч, носещи сами по себе собствените си вътрешни усещания. Опитайте се да си представите конфликта и противоречията, ако сте четирима души наведнъж.

— Защо това не е било предвидено? — попита.

— А! — каза тя с усмивка. — Първоначално чувствителността на невристорния мозък е била недооценена. Считало се е, че операторите просто прибавят данни в линейна последователност и че

това ще продължава до достигането на една критична маса, в зависимост от конструкцията на модела или от картина на света, която тогава ще служи като отправна точка за израстването на съзнанието на самия Палач. И наистина е изглеждало, че нещата се подреждат точно така.

— Обаче това, което въщност се е случило е феномен, равносителен на внушение. Били са наложени извън дидактичните ситуации вторични характеристики от съзнанията на операторите. Те не са се проявили незабавно, поради което не са били забелязани. Останали са латентни, до момента, в който съзнанието се е развило достатъчно, за да ги разбере. А след това е било прекалено късно. Неочаквано се е сдобил с четири допълнителни индивидуалности и не е могъл да ги координира. Опитал се е да ги разграничи и е станал шизоиден; опитал се е да ги обедини и е изпаднал в кататония. В крайна сметка се е лашкал между тези две алтернативи. Точно по това време е замъкнал. Имах усещането, че е изкаран еквивалента на епилептичен припадък. Неконтролираните токове през това магнитно вещество действително са изтрили съзнанието му, причинявайки неговия еквивалент на смърт или идиотизъм.

— Следя мисълта Ви, — казах, — Сега, просто като умствено упражнение, виждам като алтернативи или успешно да обедини целия този материал или да се сдобие с качествена шизофрения. Какво смятате че би било държанието му във всеки един от тези случаи, ако възникнат реално?

— Добре, — съгласи се тя, — точно както казах преди малко, смяtam, че имаше ограничения от физически характер спрямо възможността му да задържи за много дълго време тази многоличностна структура. Ако е успял, обаче, той би продължил със собствена индивидуалност, плюс реплики от четиридесета оператори. Ситуацията би се различавала коренно от тази при човек-шизоид от такъв характер, защото допълнителните личности са валидни образи на истински самоличност, а не собственно породени комплекси, станали впоследствие автономни. Те може да продължат да еволюират, може да дегенерират, може да влязат в противоречие до степен на разрушение, или на мащабна модификация на някоя от тях или на всичките. С други думи, не е възможна прогноза, поради природата на това, което може да е останало.

— Мога ли да рискувам с една прогноза?

— Моля.

— След полагане на значителни усилия, той се справя с тях.

Заявява кой е пред себе си. Смазва квартета от демони, който го е разкъсвал, сдобивайки се по време на процеса с една всепогъщаща ненавист към реалните индивиди, виновни за този хаос. За да се освободи окончателно, за да отмъсти за себе си, за да си дари последния катарзис, решава да ги преследва и унищожава.

Тя се усмихна.

— Вие току-що минахте и без изсмуканата от пръстите „качествена шизофрения“ и вече превключихте на оцеляването и придобиването на пълна автономия. Тази ситуация е различна — без значение какви са взаимовръзките.

— Добре, приемам забележката. — Но какво ще кажете за това мое заключение?

— Вие се опитвате да кажете, че ако съзнанието му е оцеляло, той трябва да ни мрази. Това ми прилича на нечист опит за призоваването на духа на Зигмунд Фройд; смесица от Едип и Електра, решен да унищожава родителите си — създателите на всяка една от неговите мъки, грижи, беспокойства, жигосали впечатителната му душа в ранна и беззащитна възраст. Дори Фройд не е имал определение за това нещо. Как да го наречем?

— Може би Хермациев комплекс? — предложих аз.

— Хермациев ли?

— Хермафродит, с тяло съединено с това на нимфата Салмацис.

Просто направих същото с имената им. Такова същество би имало четирима родители, срещу които да се възправи.

— Остроумно. — рече тя, усмихвайки се. — Хуманитарно-историческото образование ако не друго, поне е извор на задължаващи метафори, известващи размишленията. Тази специално е необоснована и свръх антропоморфна. — Искахте мнението ми. Добре. Ако Палача е преминал през всичко това, то е станало единствено благодарение на разликата между невристорния и човешкия мозък. От собствения си професионален опит заявявам, че човек не може да изживее подобна ситуация и да остане стабилен. Ако Палача е успял, той трябва да е преодолял всички противоречия и конфликти, да е овладял и да е разбрал ситуацията в такива

подробности, че не вярвам това, което е останало да има нещо общо с подобна ненавист. Страхът, несигурността, нещата, които подхранват омразата би трябвало да са вече анализирани, асимилирани, превърнати в нещо по-полезно. Вероятно ще има отвращение, може би акт на независимост или самоутвърждаване. Това беше една от причините да предположа, че е върнал само кораба.

— Значи вашето мнение е, че Палача днес съществува като мислещ индивид и това е единственото отношение, което той има към бившите си оператори: Той не би желал да има нищо общо с вас?

— Правилно. Съжалявам за вашия Хермациев комплекс. Но в подобен случай трябва да търсим съзнанието, а не душата. А ние виждаме две неща: Шизофренията би го разрушила, а успешното разрешаване на проблема би изключвало отмъщение. И в двата случая не виждам причина за беспокойство.

Как бих могъл да й го кажа тактично? Реших, че не мога.

— Всичко това е прекрасно, — казах, — така както ми го представихте. Но ако се абстрагираме от чисто психическото и чисто физическото, би ли имало някаква обособена причина той да желае смъртта на всички ви — това е един недвусмислен старомоден мотив за убийство, основан предимно на събития и нямащ нищо общо с начина по който функционира мисловният му апарат?

Не беше възможно да прочета нещо по изражението й, но имайки предвид заниманията й, не би трябвало да очаквам нещо повече.

— Какви събития? — каза.

— Нямам понятие. Затова попитах.

Тя поклати глава.

— Боя се, че и аз нямам понятие.

— Тогава казаното дотук ми е достатъчно. — рекох, — Не се сещам какво повече да ви питам.

Тя кимна.

— И аз не се сещам какво повече да ви кажа.

Допих кафето си, върнах чашата на подноса.

— Благодаря Ви, — казах, — за времето Ви, за кафето. Бяхте много отзивчива.

Станах. Тя направи същото.

— Какво ще правите сега? — попита.

— Още не съм решил, — отвърнах. — Искам да направя възможно най-добрая доклад. Имате ли някакви предложения по този повод?

— Според мен няма какво повече да се научи и аз ви дадох единствената възможна конструкция, подкрепена от фактите.

— И не смятате, че Дейвид Фентрис би добавил някаква гледна точка?

Тя изсумтя и след това въздъхна.

— Не. — каза, — Не мисля, че той би могъл да ви каже нищо полезно.

— Какво имате предвид? От начина, по който го казвате...

— Знам. Не беше нарочно. — Някои хора намират душевен комфорт в религията. Други... Разбирате. Други го намират в по-късния период от живота си с помощта на отмъщението с пълна сила. Но не го правят съвсем по предназначение. То оцветява цялостното им мислене.

— Фанатизъм ли? — попитах.

— Не съвсем. Неуместно ревностно отдаване. По-скоро мазохизъм. По дяволите! Не е редно да поставям диагноза от разстояние — и да влияя на вашето мнение. Забравете думите ми. Оформете мнението си, когато сам го видите.

Тя вдигна глава в очакване на реакция от моя страна.

— Ами, — отвърнах, — аз изобщо не съм сигурен дали ще го виждам. Но вие събудихте любопитството ми. Как е възможно религията да повлияе на инженерството?

— Говорих с него след като Джес ни съобщи новината за завръщането на кораба. Останах с впечатлението, че той смята, че ние сме осквернили владенията на Всемогъщия с опитите си да създадем изкуствен интелект. И че полудяването на създанието ни е съвсем в реда на нещата, бидейки творение на несъвършения човек. Струваше ми се, че той смята за съвсем в реда на нещата той да се е върнал за възмездие в и в качеството си на присъда над нас.

— О. — казах.

Тогава тя се усмихна. Аз ѝ отвърнах.

— Да. — каза — Но може просто да съм го сварила в лошо настроение. Може би трябва сам да отидете да видите.

Нещо ме накара да поклатя отрицателно глава — имаше малка разлика между този поглед върху него, моите спомени и коментара на Дон за казаното от Дейв, че познава мозъка му и не се притеснява особено. Някъде между тези всичките се намираше нещо, което усещах, че би трябва да знам, усещах че би трябва да науча и то без да се набивам вничии очи.

— Е, смятам, че вече ми е достатъчно, — казах, — Беше ми необходимо да наваксам материала относно психологическата страна на нещата, а не механичната — или теологичната. Бяхте извънредно отзивчива. Благодаря Ви още веднъж.

Тя понесе усмивката си по целия път до вратата.

— Ако не ви представлява голяма трудност, — каза, докато пристъпвах в хола, — би ми се искало да разбера какво ще се окаже това всичкото в крайна сметка — или ако има някакво интересно развитие на въпроса.

— За мен случаят приключва с този доклад, и аз ще го напиша сега. Все пак, възможно е да ми потрябва обратна връзка.

— Имате ли телефона ми...?

— Май го имам, ама...

Имах ѝ телефона, но го записах отново, точно под отговорите на Госпожа Гълънц на въпросите ми относно перилните препарати.

Движейки се в уверена права линия, за разнообразие си измислях красиви връзки. Отправих се директно към летището, открих полет, насочен към Мемфис, купих билет и бях последният, който се регистрира. Десетината секунди в повече, може би, определиха разликата. Никакви секунди за губене, за да се отписвам в мотела. — Няма значение. Добрата психо докторка ме бе убедила, че независимо дали ми харесва или не, Дейвид Фентрис бе следващият, по дяволите! Имах прекалено силно усещане, че Лейла Такъри не ми е разказала цялата история. Трябваше да поема риска да видя сам тези промени в човека, да се опитам да разбера по какъв начин са свързани с Палача. Поради множество причини имах чувството, че може да са.

Приземих се в един хладен, привършващ следобед, почти незабавно намерих транспорт и се отправих към адреса на офиса на Дейв.

Докато навлизах в града и минавах през него у мен се породи усещане за предстояща буря. На запад се струпваше тъмна стена от облаци. По-късно, застанал пред сградата в която Дейв въртеше бизнеса си, първите редки капки дъжд вече почукваха по мръсната тухлена фасада. Но за освежаването ѝ щеше да е необходимо много повече от това, което важеше и за останалите в околността. Помислих си, че би било редно да е постигнал нещо повече от това.

Отърсих малко влага от себе си и влязох вътре.

Указателят ме указа, асансьорът ме вдигна, краката ми намериха пътя към неговата врата. Почуках. След малко пак почуках и зачаках. Пак нищо. Пробвах да я отворя, открих, че не е заключена и влязох вътре.

Беше малка, безлюдна чакалня със зелен килим. Бюрото на секретарката беше прашно. Прекосих помещението и надникнах зад пластмасовата преграда в задния край.

Мъжът беше с гръб към мен. Почуках с пръсти по пластмасовия параван. Той чу и се обърна.

— Да?

Очите ни се срещнаха, неговите все още зад рогови рамки и все така активни; с по-дебели стъкла, с по-тънка коса и малко по-хълтнали бузи.

Въпросителният знак увисна във въздуха и нищо в питанието му поглед не помръдна, за го замени с разпознаване. Беше се навел над сноп чертежи. На близката маса бе оставена кошница от метал, кварц и порцелан със заоблени ръбове.

— Казвам се Дон, Джон Дон., — казах, — Търся Дейвид Фентрис.

— Аз съм Дейвид Фентрис.

— Приятно ми е, — казах отивайки до него, — Аз съм помощник в едно разследване, засягащо проект, с който сте бил свързан някога...

Той се усмихна и кимна, пое ръката ми и я раздруса.

— Палача, естествено. Радвам се да се запознаем, Господин Дон.

— Да, Палача. — казах, — Пиша доклад-

— И искате мнението ми за това колко опасен е той. Седнете. Той посочи един стол до работната си маса. — Бихте ли желали чаша чай?

— Не, благодаря.

— Има готов.

— Е, в такъв случай...

Той отиде до друга маса.

— Няма сметана. Съжалявам.

— Всичко е наред. — Как разбрахте, че става дума за Палача?

Той се ухили, докато ми поднасяше чашата.

— Защото се е върнал, — каза, — а той е единственото нещо, с което съм бил свързан и което заслужава такива притеснения.

— Имате ли нещо против да ми разкажете?

— До никаква степен, не.

— Коя е тази степен?

— Когато стигнем до нея, ще ви кажа.

— Честно е. — Колко е опасен той?

— Бих казал, че е безобиден, — отвърна, — освен за три личности.

— Бивши четирима?

— Точно така.

— И как е станало това?

— Сторихме нещо, което не ни беше работа.

— И какво е то...?

— На първо място: опитахме да създадем изкуствен интелект.

— Защо това да не ви е било работа?

— Човек с име като вашето не би трябвало да пита.

Засмях се.

— Ако бях проповедник, — казах, — Би трябвало да отбележа, че против това няма библейски заповеди — освен ако не го поставите в услуга на дявола.

Той поклати глава.

— Не е толкова просто, толкова очевидно, толкова категорично. От написването на Божията Книга насам нещата са се променили, и не може да се прилагат чисто фундаментален подход в сложни времена. Това, което имах предвид е нещо малко по-абстрактно. Форма на възгордяване, не без прилика с класическата аргантност — да се поставиш на едно ниво с Твореца.

— Вие изпитвате ли тази... гордост?

— Да.

— Убеден ли сте, че не е просто ентузиазъм, породен от един амбициозен успешен проект?

— О, и от това имаше немалко. Манифестиране на същото нещо.

— Струва ми се, си спомням нещо, че човек е създаден по образ и подобие на Създателя, и още, че се опитва да живее съобразно с това. Бихме могли да разсъдим, че изпробването на нечии възможности в подобна област би било една стъпка в правилната посока — като акт на потвърждаване на божествения идеал, ако щете.

— Не ща. човек не може наистина да създава. Може само да преподрежда вече съществуващото. Само Господ може да създава.

— Тогава няма за какво да се беспокоите.

Той се намръщи и каза:

— Не. Да си наясно и все пак да опитваш, ето къде намира място тази презумпция.

— Наистина ли мислехте по този начин, когато го правехте? Или всичко това ви хрумна след деянието?

Той продължи да се мръщи.

— Вече не съм сигурен.

— На мен ми се струва, тогава, че всемилостивият Господ ви е дарил блаженството на съмнението.

Той ме дари с крича усмивка.

— Не е зле, Джон Дон. Но имам усещането, че присъдата може вече да е влязла в сила и може би сме изгубили четирима за нищо.

— Значи вие виждате Палача като Ангел на отмъщението?

— Понякога. Нещо такова. Виждам го като завърнал се, за да наложи наказание.

— Само за протокола, — предложих, — ако Палача би имал пълен достъп до необходимото оборудване и бе способен да конструира друго устройство като себе си, бихте ли го счели за виновен в същото нещо, което беспокоя вас?

Той поклати енергично глава.

— Не ми излизайте с хитроумния и йезуитски, Дон. Аз не съм чак толкова отдалечен от фундаменталните правила. Освен това, аз охотно признавам, че е възможно да греша и че може би има други сили, тласкащи го към същия край.

— Какви по-точно?

— Казах ви, че ще ви уведомя, когато беседата ни стигне до определена точка. Това е тя.

— Добре. — казах. — Но това ме изправя пред стена, в известен смисъл. Хората, за които работя бих искали да ви защитят. Те искат да спрат Палача. Надявах се, че ще ми кажете нещо повече — ако не заради вашата безопасност, то заради тази на останалите. Те може да не споделят философските ви сантименти, а и вие току-що признаяхте, че може да грешите. — Отчаянието, между другото, също се счита за грях от доволно голямо множество теолози.

Той въздъхна и потри носа си, както често го бях виждал да прави в отдавна отминали времена.

— Вие все пак с какво се занимавате? — попита ме.

— Аз лично ли? Аз съм писател на научна литература. Изготвям доклад за агенцията, която иска да осъществи закрилата относно това устройство. Колкото докладът ми е по-добър, толкова по-добри ще са шансовете им.

Той помълча малко и каза:

— Чел съм много в тази област, но името ви не ми е познато.

— По-голямата част от творбите ми се занимават с нефтохимия и морска биология. — казах.

— О. Това, че са избрали вас, тогава, изглежда малко необично, не е ли така?

— Не съвсем. Бях на разположение, а шефът познава работите ми, знае, че съм добър.

Той погледна към на купчина кашони в другия край на стаята, закриващи частично нещо, което чак тогава осъзнах, че е терминал за дистанционно управление. Окей. Ако в този момент той решеше да се увери в самоличността ми, Джон Дон щеше да отиде по дяволите. Направо беше време да прояви любопитство, след като беше споделил усещането си за грях с мен. Вероятно си беше помислил същото, защото повече не погледна в тази посока.

— Нека го кажа по следния начин... — изрече накрая и над гласа му взе контрол нещо от стария Дейвид Фентрис в най-добрата му форма. — Поради една или друга причина, аз вярвам, че той иска да ликвидира бившите си оператори. Ако това е присъдата на Всевишния, нека за бъде. Той ще успее. Обаче ако не е, не бих желал никаква защита отвън. Моето разкаяние е налице и също така, е само моя

работка да се справя с останалата част от ситуацията. лично аз ще спра Палача — точно тук — преди да пострада още някой.

— Как? — запитах го.

Той кимна в посока на проблясващия шлем.

— С това. — каза.

— Как? — повторих.

— Телефакторните вериги на Палача все още реагират. Би трябвало да реагират: Те са вградена част от него. Не би могъл да ги разкачи без да се изключи. Ако се появи в радиус от четвърт километър, този уред ще се активира. Той ще издаде протяжно жужене и иззад мрежата под предния ръб ще започне да премигва светлина. След което аз ще надяна шлема и ще установя контрол над Палача. Това ще го доведе тук и ще изключи мозъка му.

Той посегна към чертежите, които разглеждаше, когато влязох.

— Ето. Трябва да се извади платката в гръденя кош. Има още четири подвъзела, които трябва да се прекъснат. Тук, тук, тук и тук.

Той вдигна поглед.

— Обаче ще трябва да го направите в този ред, иначе може да стане доста напечено. — казах, — Първо този, след това тези двата. И накрая последния.

Когато отново вдигна поглед сивите му очи се приковаха моите.

— Мислех, че бяхте по нефтохимията и морската биология.

— Фактически не съм „по“ нищо, — казах, — Занимавам се с писане на техническа литература, а в нея има откъси и парченца отвсякъде — а това съм го виждал и преди, когато приех тази работа.

— Ясно.

— Защо не потърсите помощ за това от космическата агенция? — казах, търсейки промяна на темата. — Оригиналното телефонаторно оборудване има тази мощност и обхват...

— То бе разглобено преди доста време. — Мислех, че работите за правителството и това ви е известно.

Поклатих глава.

— Съжалявам. Не съм искал да ви подведа. Договорните ми отношения са с частна организация за разследвания.

— О-хо. Това означава Джес. — Не че има значение. Можете да му кажете, че е положена грижа за всичко, по един или друг начин.

— А какво ще стане, ако грешите относно свръхествественото, — казах, — но сте прав за останалото? Предполагайки, че той идва благодарение на обстоятелства, на които се чувствате в правото си да противостоите? Но предполагайки, че не вие сте следващият в списъка му? Предположете, че той се добере до някой друг, вместо до вас? Щом сте толкова чувствителен спрямо вината и греха, не смятате ли, че ще бъдете отговорен за такава смърт — ако можете да я предотвратите просто като ми кажете нещо повече? Ако ви притеснява дискретността...

— Не. — каза, — Не можете да ме надхитрите, като прилагате принципите ми към хипотетична ситуация, която би се развила както ви е изгодно на вас. Не и доколкото аз съм сигурен, че тя няма да възникне. Която и да е движещата сила на Палача, аз ще съм следващият. Ако не мога да го спра, то той няма да може да бъде спрян, докато не завърши мисията си.

— Как разбрахте, че вие сте следващият?

— Погледнете на картата, — каза, — Той се е приземил в Залива. Мани му е бил наблизо в Нови Орлеан. Естествено, той е бил първият. Палачът може да се придвижва под вода подобно управляемо торпедо, което прави реката Мисисипи негов логичен маршрут за придвижване, който не би събудил подозрения. Напредвайки по нея, то наред съм аз, тук в Мемфис. Тогава Лейла, горе в Сен Луис, очевидно е след мен. След това ще се заеме с придвижването до Вашингтон.

Помислих си за Сенатор Броудън в Уисконсин и реших, че Палача дори няма да има този проблем. Всички те бяха съвсем достъпни, ако разглеждахме ситуацията в условията на пътуването по река.

— А той откъде знае къде сте всички? — попитах.

— Добър въпрос, — каза той, — Навремето той беше чувствителен към нашите мозъчни вълни в един ограничен обхват, познаваше ги отблизо и имаше способността да ги улавя. Не бил могъл да знам какъв е обхватът му днес. Възможно е да се е оказало по силите му да конструира усилвател, за да разшири обсега си на приемане. Но ако бъдем по-земни, вярвам, че просто се е консултиран с Централния национален указател. Има кабини навсякъде, дори и по крайбрежието. Може би е проникнал с взлом в някоя късно през

нощта. Със сигурност е получил достатъчно опознавателна информация — има необходимите инженерни умения за това.

— В такъв случай, на мен ми се струва, че ще всички вие ще заложите на сигурно, ако се махнете от реката, докато тази работа се уреди. Това нещо няма да може да се промъква из страната задълго без да бъде забелязано.

Той поклати глава.

— Ще намери начин. Той е извънредно изобретателен. Нощем, с дълго палто, шапка, ще мине. На него не му е потребно нищо, от което би имал нужда човек. Може да изкопае дупка и да се зарови, оставайки под земята през деня. Може да тича без почивка цяла нощ. Няма място, до което не би могъл да се добере за учудващо кратко време. — Не, аз трябва да го чакам тук.

— Нека тогава поставя нещата по възможно най-грубия начин, — казах, — Ако вие сте убеден, че това е Божественият Отмъстител, всеки опит да го възпрете мирище на богохулство отдалеч. От друга страна, ако не е, тогава смятам, че вие сте виновен подлагайки останалите на опасност, укривайки информация, която би ни позволила да им осигурим далеч по-надеждна защита, отколкото сте способен да им дадете вие сам.

Той се разсмя.

— Значи просто ще трябва да свикна да живея с тази вина, точно както те живеят с тяхната, — каза, — След като аз съм направил всичко, което е било по силите ми, те го заслужават каквото и да получат.

— Това е само мое разбиране, — казах, — че дори Господ не съди хората преди да са умрели — ако искате прибавете в колекцията си и тази презумпция.

Той спря да се смее и се вгледа в лицето ми.

— Има нещо познато в начина ви на говорене и мислене, — каза, — Срещали ли сме се преди?

— Съмнявам се. Щях да си спомням.

Той поклати глава.

— Притежавате способност да провокирате мисълта на човек и това слабо ми напомня нещо, — продължи той, — Безпокоите ме, сър.

— Точно такова бе намерението ми.

— В града ли сте отседнал?

— Не.

— Нали ще ми оставите номер, на който мога да ви открия? Ако ми изникнат някои нови мисли по темата, ще ви се обадя.

— Ще ми се, ако изобщо ви изникват, да стане сега.

— Не, имам да обмислям още работи. Къде бих могъл да ви открия по-късно?

Дадох му името на мотела в Сен Луис, в който все още бях регистриран. Можех да се обаждам периодично да проверявам за съобщения.

— Добре. — каза и отиде до преградата при секретарското бюро, където и застана.

Аз станах и го последвах.

— Още нещо... — казах.

— Да?

— Ако той се появи и вие наистина го спрете, ще ми се обадите ли да ми кажете?

— Да. Ще ви се обадя.

— Благодаря ви тогава — и късмет.

Импулсивно протегнах ръката си. Той я пое и едва забележимо се усмихна.

— Благодаря ви, господин Дон.

Следващия, следващия, следващия, следващия...

Не успях да се справя с Дейв, а и Лейла Такъри ми беше дала всичко, което имаше намерение да ми даде. Още нямаше никакъв смисъл да звъня на Дон — не и докато не разполагах с повече неща за казване.

Размишлявах над това по обратния път към летището. Предиобедните часове като че ли винаги са по-добри, когато трябва да се разговаря с каквито и да е официални лица, също както нощта е незаменима за мръсна работа. Прекалено психологическо, но въпреки всичко вярно. Щеше да ми е неприятно да изгубя и останалата част от деня, ако трябваше да се обаждам на още някой преди да звънна на Дон. Прелиствайки папката си, реших, че такъв човек има.

Мани Бърнс имаше брат, Фил. чудех се доколко ползотворно би било да поговоря с него. Имах възможност да се озова в Нови Орлеан в доволно приличен час, да науча това, което той ще има желание да ми

каже, да звънна на Дон за никакво ново развитие на нещата и след това да реша дали трябва да ходя още някъде заради самия кораб.

Небето над мен бе сиво и пропускливо. Държах да литна в просторите му. Съответно реших да го направя. В момента не се сещах за по-добър начин за действие.

На летището ме обработиха бързо и съвсем навреме за следваща близка връзка.

Бързайки за полета, долових с поглед на подвижната пътека полупозната физиономия. Рефлексът, запазен за такива ситуации изглежда задейства и у двама ни, защото той също се обърна и то със същото изненадано и критично повдигане на вежди. След което отмина. Аз, обаче, не можах да го вместя в представата си. частично познатата физиономия се превръща в познат до болка феномен в едно претъпкано и високоподвижно общество. Понякога си мисля, че това е всичко, което евентуално ще остане от всеки от нас: схематични черти, някой от които малко по-натрапчиви от други, наложени върху потока от тела. Като момче от малък град, дошло в големия град, Томас Вулфе трябва доста преди нашето време да е изпитал същото усещане, за да сътвори думата „човекогъмжило“. Онзи вероятно беше някой видян някога от мен за кратко — или някой приличащ на друг — подобно нещо ми се е случвало доста често в миналото.

Докато летяхме в неприветливото небе на Мемфис, в главата ми се въртяха безцелни размишления относно изкуствения интелект, или както го бележат в този бранш — ИИ. Когато става дума за компютри, понятието ИИ винаги е предизвиквало по-разгорещени емоции, отколкото считам, че заслужава, отчасти и заради семантиката си. Думата „интелект“ провокира всички неизбежни асоциации за нематериално естество. Предполагам, че причините се коренят във факта, че първите дискусии и обобщения на тази тема, са наложили отпечатъка, че понятието „потенциал за интелигентност“ винаги е присъствало в списъка на измишльотините, и че ИИ трябва да възникне, ако просто се открият правилните процедури и верните програми. Ако погледнете на нещата по този начин, както го правеха мнозина, това от своя страна поражда неприятното усещане на *deja vu*¹ — а именно за витализъм². Философските битки от деветнадесети век са се състояли не чак толкова отдавна, за да бъдат забравени, и доктрината, постановяваща, че животът е възникнал и се поддържа от

виталния принцип, без връзка с физичните и химическите сили и че животът е самоподдържащ се и саморазвиващ се, е предизвикала немалко научни спорове преди Дарвин и последователите му да почнат да жънат триумф след триумф в полза на механистичния възглед. След което витализмът като че ли отново подаде нос, когато в средата на миналия век възникнаха дискусиите относно ИИ. Изглежда Дейв бе паднал жертва, и бе започнал да си въобразява, че е помогнал за сътворяването на прокълнат съд, и го е напълнил с нещо, полагащо се единствено на онези, подредили декорите в първата глава на Генезиса...

При компютрите, обаче, нещата не стояха толкова зле, както при Палача, защото там винаги можеш да спориш, че независимо колко е съвършена програмата, тя в основата си е едно продължение на волята на програмиста и че операциите на причинно-следствените машини просто възпроизвеждат функции на интелекта, отколкото базиран на свободна воля интелект сам по себе си,. А и Гьодел¹ винаги се притичваше на помощ с теоретичния си *cordon sanitaire*, демонстриращ вярната му, но механично недоказуема теорема.

Но Палача беше съвсем различен. Бил е моделиран по подобие на мозъка, и поне донякъде обучаван по човешки маниер; и колкото да доразмътим предмета, отдавайки дължимото на витализма и подобните му, той е бил в директен контакт с човешки мозъци, от които може да се е сдобил буквально с всичко — включително и с искрата, посочила му пътя към откриването на собственото му „аз“, каквото и да било то. Какво е било създадено? Негово собствено същество? Парчета от огледало, отразяващи късчета човешка същност? И двете? Или нито едното? Не бих могъл да кажа, разбира се, но се чудех каква част от „аз“-ът му наистина е негов собствен. Очевидно се беше сдобил с огромно множество функции, но беше ли способен да изпитва истински чувства? Би ли могъл той, например, да изпита нещо като любов? Ако не, то тогава той просто беше все още съвкупност от сложни умения, а не същество с всички онези неизбежни асоцииции от нематериален характер, които превърнаха думата „интелект“ в толкова щекотливо понятие при ИИ дискусиите; а ако беше способен на нещо, да речем, подобно на любов, и ако аз бях Дейв, не бих изпитвал вина, че съм помогнал да се появи на бял свят. Щях да бъда горд, макар и не по начина, който толкова го беспокоеше и щях също да се чувствам и

смирен. — Но ако трябва да съм безцеремонен, не знам колко интелигентен бих се усещал, защото все още не съм сигурен какво, по дяволите е интелектът.

Когато кацнахме, смрачаващото се небе беше чисто. Озовах се в града преди слънцето да залезе напълно, а малко по-късно се озовах и пред входната врата на Филип Бърнс.

На позвъняването ми отвори момиче на седем или осем години. То ме погледна с огромни кафяви очи и не каза нито дума.

— Бих желал да говоря с Господин Бърнс. — казах.

Тя се обърна и се скри зад вратата. Секунди по-късно възпълен мъж, разплут и по потник, с наполовина плешиво теме и много розов, изшляпа с босите си крака в коридора и се вторачи в мен. В лявата си ръка държеше сгънат вестник.

— Какво искате? — попита.

— Става въпрос за брат ви. — отвърнах.

— Е?

— Ами, чудя се дали не бих могъл да вляза? Доста е обстойно.

Той отвори вратата. Но вместо да ме пусне вътре, той излезе отвън.

— Разкажете ми тук. — каза.

— Добре. Ще бъда кратък. Исках само да разбера дали той някога е разговарял с вас относно едно оборудване, над което той някога работи. Наричат го Палача.

— Ченге ли сте?

— Не.

— Кой ви плаща?

— Работя за една частна детективска агенция, която се опитва да проследи някои машинарии, свързани навремето с този проект. Очевидно се е забъркал в тази област и това може да е много опасно.

— Дайте да ви видя документите.

— Не нося документи.

— Как се назвате?

— Джон Дон.

— И вие смятате, че у брат ми е имало някакво крадено оборудване, когато е умрял? Вижте какво...

— Не. Не крадено, — казах, — И не смяtam, че у него е имало нещо.

— А какво тогава?

— Било е — ами, нещо като робот . Благодарение на специални тренировки, извършени навремето от Мани, роботът може би е разполагал с начин да го локализира.

— Брат ми беше уважаван бизнесмен, и не обичам обвинения. Особено веднага след погребението, съвсем не ги обичам. Смятам да повикам ченгетата и те да зададат на вас някои въпроси.

— Секунда само. Да предположим ви кажа, че имаме основания да вярваме, че е възможно част от това оборудване да е убило брат ви?

Розовината му се превърна в тъмна червенина и мускулите на челюстта му се втвърдиха. Оказах се неподготвен за пороя от псуви, който се изля. В един момент помислих, че ще ми се нахвърли.

— Чакайте малко, — казах, когато спря, за да си поеме дъх. — Какво толкова казах?

— Вие или си правите майтап с мъртвите, или сте по-тъп, отколкото изглеждате!

— Да речем, че съм тъп. Кажете ми защо.

Той разгърна вестника в ръката си, прегъна го на определена страница, намери материала и ми го подаде.

— Защото са заловили този, който го е направил! Ето защо. — каза.

Прочетох го. Опростен, кратък, конкретен материал. От последните новини за деня. Заподозреният признал. Новите доказателства потвърдили признанието. Мъжът бил под арест. Изненадан обирджия, който изгубил самообладание и ударил прекалено силно и прекалено много пъти. Прочетох го втори път.

Кимнах, подавайки му вестника.

— Вижте, съжалявам, — казах, — Наистина не знаех за това.

— Махайте се оттук, — каза той, — Да ви няма.

— Разбира се.

— Чакайте малко.

— Какво?

— Неговата дъщеричка ви отвори вратата.

— Страшно съжалявам.

— И аз. Но аз съм сигурен, че нейният татко не е взел проклетото ви оборудване.

Кимнах и обърнах гръб.

Чух вратата зад мен да се затръшва.

След като вечерях, се регистрирах в един малък хотел, поръчах си пиече и влязох под душа.

Нещата бяха станали по-малко напрегнати, отпреди. Сенатор Броудън несъмнено би бил доволен да научи, че първоначалните му предположения относно събитията са били неправилни. Лейла Такъри щеше да ме удостои с усмивка тип „нали ви казах“, когато й се обадех, за да и предам новините — нещо, което се чувствах длъжен да сторя. Дон можеше да пожелае, а можеше и да не пожелае да продължа да търся устройството сега, когато заплахата беше намаляла. Предположих, че това щеше да зависи от мнението на сенатора по въпроса. При положение, че спешността вече не беше от такова значение, Дон можеше да реши да прехвърли случая на някой от собствените си не толкова фискално ангажиращи оперативници. Докато крачех по обратния път, осъзнах, че си свирукам. чувствах се почти откачен от куката.

По-късно с питието пред мен, поспрях преди да избера номера, който ми беше дал, и вместо това набрах цифрите на моя мотел в Сен Луис. Просто за допълнителна ефективност, в случай че имаше някакво съобщение, което бих могъл да прибавя към доклада.

На екрана се появи дамско лице, върху което разцъфна усмивка. Зачудих се дали винаги се усмихва, когато чуе звънене, или рефлексът би бил евентуално подтиснат с наближаването на възрастта за пенсиониране. Сигурно не е леко да се притесняваш да дъвчеш дъвка, да се прозяваш или да си бъркаш в носа.

— Летищно Настаняване., — изрече, — С какво мога да ви помогна?

— Обажда се Дон. Регистриран съм в стая 106, — казах, — В момента съм на друго място и искам да разбера дали има някакви съобщения за мен.

— Един момент., — каза, проверявайки нещо вляво от себе си. И продължи, консултирайки се с листа хартия в ръката ѝ. — Да. На ваше име е записано едно съобщение. Но е малко особено. Предназначено е за някой друг, поверен на вашите грижи.

— О? И кой е той?

Тя ми каза и аз проявих самообладание.

— Ясно. — казах, — По-късно ще го видя и ще му го предам.
Благодаря ви.

Тя отново се усмихна и издаде звук на сбогуване, аз сторих същото и прекъснах връзката.

— Значи Дейв все пак ме беше прозрял... Кой друг би могъл да знае този номер и истинското ми име?

Можеше да ѝ дам определени телефонни номера и да я помоля да предаде каквото трябва. Само че не бях убеден, че тя е най-дискретната линия за свръзка, в случай че за момента живота ѝ я интересува повече от обичайното. Трябваше да отида там сам и с очите си да видя как съобщението се изтрива.

Отпих голяма гълтка от питието си и взех папката с данните за Дейв. Погледнах номера му — всъщност бяха два — и прекарах следващите петнадесет минути в опити да се свържа с него. Без особен успех.

Добре. Сбогом, Нови Орлеан, сбогом, душевен покой. Обадих се на летището и си направих резервация. След това гаврътнах питието, събрах малкото си партакеши и тръгнах отново да уреждам сметката. Ало, Централа...

По време на полетите ми в ранната част на днешния ден отделих доста време за размишления относно идеите на Тейлхард де Шарден посветени на продължителността на еволюцията в границите на артефактите, сравнявайки ги с тези на Гьодел за механичната неопределеност, разигравайки познавателни игри, в които залог бе Палача, съмнявайки се, разсъждавайки, дори надявайки се, надявайки се, че истината лежи в полето на благородството: че Палача, надарен с чувства, се е завърнал разумен; че убийството на Бърнс всъщност е било такова, какъвто изкарваха понастоящем случая; че погребаният експеримент наистина е бил своего рода успех, триумф, нова връзка или звено от веригата на съществуването... А Лейла не е сгрешила относно капацитета на невристорния мозък... Но сега, сега обаче имах собствени неприятности — а дори и най-интригуващите философски възгледи не могат да се сравняват с, да речем, един зъбобол, ако се случи да е твоя собствен.

Съответно, Палача бе захвърлен настрана и гъмжилото на мислите ми се зае основно с моята персона. Съществуваше, разбира се, вероятност Палача да се е появили, Дейв да го е спрятал и след това да

се е обадил, за да съобщи, както ми беше обещал. Той, обаче, беше използвал името ми.

Докато не получех магнитния носител на съобщението, не можех да кроя мащабни планове. Не изглеждаше много вероятно човек толкова искрено религиозен като Дейв внезапно да се изкуши в изнудваческия бизнес. От друга страна пък, той бе плод на непредвидими изблици на ентузиазъм и вече бе преживял една непредсказуема метаморфоза. Трудно бе да се прецени... Техническото му образование плюс познанията му за банката данни го поставяха в необичайно влиятелна позиция, в случай че решеше да ми се бърка.

Просто не ми се мислеше за някои от нещата, които бях направил, за да защитя безличностния си статус; А по отношение на Дейв специално, когото не само още уважавах, но все още харесвах, съвсем не ми се мислеше за тях. Доколкото собственият ми интерес доминираше по отношение на най-близките планове, мислите ми се ориентираха в по-общ план.

Преди доста време Карл Манхайм е направил наблюдението, че радикалните, революционни и прогресивни мислители имат склонност да използват механични метафори в определени ситуации, докато тези с консервативно предразположение използват растителни аналогии. Казал го е цяло поколение преди кибернетичното и екологичното течения да проправят пътищата си на развитие през пустошта на познанието. Ако не друго, на мен ми се струваше, че тези два пътя на развитие служат, за да подчертаят различията между двета възгледа, които, вече не непременно ангажирани с политическите позиции, с които ги е свързвал Манхайм, изглежда характеризират и едно явление, продължаващо и в моето време. Има такива, които виждат социалните/икономическите/екологичните проблеми като грешки, които могат да бъдат отстранени с проста корекция, подмяна на основните течения — нещо като линеен поглед отстрани, в който дори иновациите се смятат просто за добавъчни. Има ги и тези, които понякога застават на едно място и чакат, защото познанието им прониква към вторични и третични ефекти, които се множат и опращват кръстосано цялата система. — Изпадам в крайности. Кибернетиците си имат техните вериги с множествени обратни връзки, въпреки че никога не им е ясно какви по вид, кои точно и колко да инсталират, а пък еколозите-привърженици на качествените промени

очертават насоките, представящи точките на намаляваща възвращаемост — въпреки че понякога е точно толкова трудно да разбереш как съпоставят ценностите и приоритетите си.

Разбира се, те имат нужда едни от други, растителните хора и тези на Тинкъртой. Служат си за взаимна проверка, ако не за друго. И докато от време на време везните се накланят в едната посока, привържениците на Тинкъртой общо взето, имат превес през последните няколко века. Днешните, обаче, могат да бъдат точно толкова политически консервативни, колкото растителните хора, за които е говорил Манхайм, и те са онези, от които в момента най-много се страхувам. Те са онези, които видяха банката данни, в настоящата ѝ екстремална форма, като прост инструмент за поправяне на огромно разнообразие злини и основен източник на блага. Но не всички злини бяха поправени, а самата програма породи нови нерадостни последствия. Доколкото имаме нужда и от двата вида, по времето, когато проектът бе започнат, би ми се искало да има повече хора интересуващи се повече от градината, отколкото правещи преглед на двигателя на трактора, който я оре. Тогава не бих бил беглец от една форма на съществование, която намирам за отблъскаща, и нямаше да ме е грижа дали един бивш колега е разкрил моята самоличност.

Тогава, докато наблюдавах светлините отдолу, се зачудих... Дали и аз не бях тинкърър, понеже ми се искаше да променям още господстващия ред, с оглед да го направя по-удобен за анрхистичната ми природа? Или пък дали не съм растителен, който си въобразява, че е тинкърър? Не можех да реша. Никога не съм смятал, че градината на живота се е ограничавала като такава в границите на пригодността, очертавани ѝ от философите. Няколко трактора в повече може би щяха да свършат добра работа.

Натиснах бутона.

Лентата започна да се върти. Екранът остана празен. чух гласа на Дейв да пита за Джон Дон от стая 106 и чух как му казват, че не отговаря. След това го чух да казва, че иска да запишат съобщение за друг човек, с когото Дон има нещо общо, и че Дон ще разбере. чуващ се като че ли е останал без дъх. Момичето го попита дали не иска и видеозапис. Той ѝ каза да го включи. Последва пауза. След това тя му

каза да продължи. Все още никаква картина. Само дишането му и тих драещ шум. Десет секунди. Петнадесет...

— ...Хвана ме, — каза накрая и отново изрече името ми. — ... Трябваше да ти кажа, че разбрах кой си, макар че... Не беше никакъв обособен начин на държание — всяко нещо, което каза... просто общия ти стил — на говорене, на мислене — електрониката — всичко — след като все повече и повече ме беспокоеше познатото — проверих за нефтохимията — морската биология... Ще ми се да зная през какво ли си минал през всичките тези години... Сега никога няма да разбера. Но исках — да знаеш — че не си ме заблудил — мен.

Последва четвърт минута тежко дишане, подчертавано от мъчителна кашлица. След това глухо:

— ... Казах прекалено много — прекалено бързо — прекалено рано... Той използва всичко...

Тогава се появи картина. Той се беше свлякъл, пред екрана, подпрял глава на ръцете си, целият в кръв. Очилата му ги нямаше и той присвиваше очи и премигваше. Дясната страна на главата му приличаше на каша, а на лявата му буза и на челото имаше дълбоки срязвания.

— ...Нахвърли ми се — Докато те проверявах, — успя да каже. — Трябваше да ти кажа какво съм разbral... Още не знам — кой от двама ни е прав... Моли се за мен!

Ръцете му се свлякоха и дясната се плъзна напред. Главата му се обърна надясно и картина изчезна. Когато я превъртях, видях че натисна стоп бутона със ставата на пръста си.

Изтрих записа. Бил е записан малко повече от час след като го оставил. Ако не се е обадил за помощ и ако никой не се е появил при него скоро след това, шансовете му не изглеждаха добри. Макар че, дори и някой да се е появил...

Използвах обществен телефон, за да се обадя на номера, който ми беше дал Дон, след известно изчакване се свързах, казах му, че Дейв не е в добра форма, ако не е и по-зле, и че екип мемфиски лекари би бил съвсем намясто, ако вече не е пристигнал такъв, и че се надявам да му се обадя отново и да му разкажа и накратко, чао.

След това набрах номера на Лейла Такъри. Звъня доста дълго, но без отговор. Зачудих се колко ли ще отнеме на едно управляемо торпедо придвижването по Мисисипи от Мемфис до Сен Луис. Не

смятах, че сега е моментът да се задълбочавам в тази област на спецификациите на Палача. Вместо това се запътих да търся транспорт.

Стигнах до апартамента ѝ и се опитах да ѝ позвъня от фоайето на входа. Отново никакъв отговор. Така че, позвънихи на Госпожа Гънц. Тя ми се бе сторила най-простодушна от тримата, които анкетирах с мнимото си консуматорско проучване.

— Да?

— Пак съм аз, Госпожо Гънц: Стивън Фостър. Възникнаха още няколко въпроса по онова изследване, което правих днес, и ако можете да ми отделите няколко минути?

— Защо, разбира се, — каза, — Добре, качете се.

Ключалката се отвори с бръмчене и аз влязох. Продължих както му бе редът до петия етаж, съставяйки по пътя въпросите си. Бях планирал тази маневра още докато чаках, единствено с цел да имам прост маршрут за нахлуване и отстъпление в случай на непредвидена необходимост. Повечето пъти подобни номера не ми влизат в работа, но понякога се оказват от изключителна необходимост.

Пет минути и десетина въпроса по късно, се бях върнал долу на втория етаж и човърках ключалката на вратата на Лейла с няколко малки парчета метал, които не е желателно да те залавят, че носиш.

След половин минута налучках подходящото и го извадих. Нахлузих чифт тънки ръкавици, които държах на топка в дъното на един джоб, отворих вратата и пристъпих вътре. Вратата веднага се затвори зад мен.

Тя лежеше на пода с глава извита под лош ъгъл. Една настолна лампа все още светеше, въпреки, че беше килната. От масата бяха съборени множество дреболии, стойката за списания бе преобръната, възглавницата на дивана бе частично издърpanа. Кабелът на телефона й бе изтръгнат от стената.

Из въздуха се носеше бръмчене и аз потърсих източника му.

Видях върху стената отражението на примигващата светлина, включено-изключено, включено-изключено...

Раздвиших се бързо.

Беше заоблената кошница от метал, кварц, порцелан и стъкло, която стоеше от дясната страна на стола, в който бидох настанен рано този ден. Същата машинария, която не толкова отдавна бях видял в

работилницата на Дейв. Макар че сега не ми изглеждаше така. Уред за регистриране на Палача. И, надявам се, и за неговото управляване. Вдигнах го и го наложих на главата си.

Веднъж, с помощта на телепат, се бях докосвал до съзнанието на един делфин, докато той композираше песни някъде из Карибите, усещане толкова вълнуващо, че самият спомен за него често ми донасяше покой. Усещането тук едва ли можеше да се нарече подобно.

Аналогии и впечатления: лице, видяно през мокро стъкло; изсвирване, долитащо от шумен терминал; масаж на скалпа с електрически вибратор; Писъкът на Едуард Мунк; гласът на Имма Сумак, издигащ се, издигащ се, издигащ се; Изчезването на един сняг; пуста улица, осветена като през визьора на снайпер, какъвто бях използвал веднъж, бързи движения покрай затъмнените тротоари, обсебващо усещане за физическа мощ, допълнена от съзнанието за владеене на извънмерна сила, странен обхват на сетивни канали, централно неумиращо слънце, което ме захрани с постоянен приток на енергия, спомен за тъмни води, отминаващи, проблясващи, а в тях ехолокация, нуждата да се завърна на това място, да се ориентирам отново, да тръгна на север; Мунк и Сумак, Мунк и Сумак, Мунк и Сумак — нищо.

Тишина.

Бръмченето бе затихнало, светлината изгаснала. Цялото изживяване бе продължило няколко секунди. Не бе останало време за опит да се наложи какъвто и да е контрол, въпреки че някакво остатъчно впечатление, подобно на следа от биологична обратна връзка сочеше посоката, начина на мислене, начина, по който да стигна до него. Имах усещането, че ще мога да се справя с това нещо, ако ми се уدادеше по-добра възможност.

Махнах шлема и се отидох към Лейла.

Коленичих до нея и знаейки предварително резултата проведох няколко елементарни проверки. Освен счупения врат, тя бе получила няколко доста лоши контузии в главата и раменете. Никой не би могъл да стори нищо за нея.

Проведох бърз таращ, проверявайки останалата част от апартамента ѝ. Нямаше видими следи от счупени ключалки, въпреки че щом аз можах да се отворя входната, един тип с вграден инструментариум би се справил по-добре от мен.

В кухнята открих амбалажна хартия и канап и превърнах шлема в пакет. Беше време отново да се обадя на Дон, за да му кажа, че корабът действително е бил обитаем и че най-вероятно трафикът по реката в северната и част е натоварен.

Дон ми бе казал да донеса шлема в Уисконсин, където съм щял да бъда посрещнат от човек на име Лари, който щял да ме откара до вилата с частен самолет. Така и направих и горното бе сторено.

Научих също и без особено удивление, че Дейвид Фентрис бил мъртъв.

Температурите бяха паднали и по пътя натам заваля сняг. Не бях много подходящо облечен за времето. Лари ме осведоми, че, щом стигнем до вилата, ще мога да взема назаем някоя топла дреха, въпреки че надали ще ми се наложи да стоя много време навън. Дон ги беше предупредил, че аз ще стоя възможно най-близо до сенатора и че цялото патрулиране пада на плещите на четиримата гардове.

На Лари му бе любопитно какво точно се е случило до момента и дали наистина съм видял Палача. Не усетих необходимост да го просветя относно работи, за които Дон не би желал и е възможно да съм бил малко груб. След това не говорихме много.

Когато кацахме ни посрещна Бърт. Том и Клей бяха извън сградата и наблюдаваха ж.п. линията и гората. Всички те бяха на средна възраст, в много добра форма, много сериозни и тежковъръжени. Тогава Лари ме въведе в къщата и ме представи на самия възрастен джентълмен.

Сенатор Броудън седеше в масивен стол в отдалечения край на стаята. Съдейки по разположението, изглежда стольт доскоро беше заемал позиция до прозореца в отсрещната стена, където самoten акварел с жълти цветя гледаше надолу към нищото. Краката на сенатора почиваха завити с червено карирano одеяло върху висока възглавница. Той беше в тъмнозелена риза, косата му бе много бяла, и носеше очила за четене без рамки, които свали, когато влязохме.

Той отметна глава назад, премигна и задъвкаолната си устна, изучавайки ме. Докато ние пристъпвахме към него, лицето му остана безизразно. Мъж с едър кокал, вероятно през по-голямата част от живота си е бил възпълен. В момента имаше отпуснатия вид на човек

отслабнал наскоро и тенът му беше нездрав. Бледосивите му очи допълваха картина.

Той не стана.

— Значи вие сте човекът, — каза, подавайки ръка, — Радвам се да се запознаем. Как предпочитате да ви назовавам?

— Джон е добре. — казах.

Той направи дискретен жест към Лари и Лари изчезна.

— Тук е хладничко. Вземете си питие, Джон. Там на полицата има. — Той посочи вляво от себе си. — Както сте там можете да донесете едно и на мен. Два пръста бърбън във водна чаша. Това е.

Аз кимнах и отидох, и налях две пitiета.

— Седнете. — Той посочи близкия стол, докато му подавах чашата. — Но нека първо да видим каква машинария сте донесъл.

Разопаковах пакета и му подадох шлема. Той отпи от пitiето си и го остави настрани. Пое шлема с две ръце, разгледа го, смръщи вежди и го обърна на обратно. Вдигна го и го сложи на главата си.

— Не ми стои зле, — каза и се усмихна за пръв път, превръщайки се за момент в лицето, което познавах от новините. Ухилен или ядосан — почти винаги беше едното или другото. В никоя медия не бях виждал победеното му изражение.

Той свали шлема и го поставил на пода.

— Добра изработка, — каза. — Нищо общо с онези чудесии навремето. Но това го е изработил Дейвид Фентрис. Да, той ни каза за онова... — Надигна чашата си и отпи. — Очевидно вие сте единственият, който може да го използва. Как смятате? Ще свърши ли работа?

— Бях в контакт само няколко секунди, така че получих единствено някакво усещане, нищо повече от предчувствие. Но, да, имах чувството, че ако разполагах с повече време щеше да е възможно да успея да се справя с веригите му.

— Кажете ми защо това не е спасило Дейв.

— В съобщението, което ми е изпратил, той отбеляза, че се е бил отдалечил до компютърния си терминал. Вероятно шумът от него е заглушил жуженето.

— Защо това съобщение не е било запазено?

— Изтрих го поради причини, несвързани със случая.

— Какви причини?

— Мои собствени.

Лицето му стана от бледожълто червено.

— Човек може да си навлече доста неприятности, укривайки доказателства и възпрепятствайки правосъдието.

— Значи между нас има нещо общо, нали сър?

Очите му се спряха на моите с поглед, виждан от мен преди само у хора, които не ми желаеха доброто. Задържа втренчения си взор цели четири удара на сърцето, след което въздъхна и изглежда се отпусна.

— Дон каза, че по определени въпроси не трябва да ви притискам. — каза накрая.

— Вярно е.

— Той не наруши никакви правила за дискретност, но все пак трябваше да ми каже нещо за вас, нали разбирате.

— Допускам.

— Изглежда има високо мнение за вас. Но аз, въпреки това, се опитах сам да науча нещо относно вашата личност.

— И...?

— Не можах — а моите източници ги бива в този род неща.

— Е и, ...?

— Е, аз поразмислих и се почудих... Фактът, че източниците ми не изровиха нищо, е интересен сам по себе си. Може би дори издайнически. Аз съм в по-добро положение от повечето хора, за да ми е известно, че допреди няколко години нямаше пълно съответствие в регистрационния статут. Но някои от включените индивиди — може би трябва да кажа „повечето“ — не успяха дълго да демонстрират съществуването си по един или друг начин и да не бъдат надлежно въведени. И имаше три основни категории: неграмотните, неодобряващите и обременените с незаконен начин на живот. Не се опитвам да ви категоризирам или да ви давам оценки. Но на мен ми е известно, че съществува известен брой неличности, движещи се из обществото, без да хвърлят сянка, и ми хрумна, че може би вие сте една от тях.

Аз вкусих от питието си.

— Ами ако съм? — попитах.

Той ме дари с втора, по-гадна усмивка и не каза нищо.

Станах и прекосих стаята, до мястото, където както отсъдих е стоял някога столът му. Погледнах акварела.

— Не мисля, че бихте понесъл един разпит. — каза.

Не отговорих.

— Няма ли да кажете нещо?

— Какво искате да кажа?

— Можете да ме попитате какво ще направя в такъв случай?

— Какво ще направите в такъв случай?

— Нищо, — отвърна, — така че, елате и седнете тук.

Аз кимнах и се върнах.

Той разгледа лицето ми.

— Май бяхте близо до насилие?

— С четирима гардове отвън?

— С четирима гардове отвън.

— Не. — казах.

— Добър лъжец сте.

— Аз съм тук, за да ви помогна, сър. Без да ми се задават въпроси. Такава беше уговорката, доколкото разбрах. Ако е настъпила промяна бих желал да узная за нея още сега.

Той потропа с пръсти по карираното одеяло.

— Нямам желание да ви причинявам неприятности, — каза, — истината е, че имам нужда от човек точно като вас, и бях напълно убеден, че Дон може да включи такъв в играта. Струваше си чакането, заради необичайната ви маневреност и доказаната ви компютърна грамотност, както и чувствителността ви на определени теми. Има много неща, които бих желал да ви питам.

— Продължавайте. — казах.

— Още не. По-късно, ако имаме време. Всичко това ще бъде премия към доклада над който работя. Далеч по-важни — лично за мен — са нещата, които аз искам да ви кажа.

Аз се намръзих.

— В продължение на годините, — продължи той, — се убедих, че най-добре може да държи устата си затворена относно работите ти човек, за когото ти правиш същото.

— Принуден сте да признаете нещо ли? — попитах.

— Не знам доколко „принуда“ е правилната дума. Може да е, но може и да не е. Но от друга страна някой от тези, които работят за мен трябва да знае цялата история. Нещо някъде в нея може да се окаже в помощ — и вие сте идеалният избор за слушател.

— Става, — каза, и вие сте дотолкова в безопасност с мен, доколкото съм и аз с вас.

— Имате ли някакви подозрения защо тази работа толкова ме беспокои?

— Да. — казах.

— Да ги чуем.

— Използвали сте Палача за извършването на някакво дело или дела — незаконни, неморални или каквите и да е там. Очевидно не е въпрос на записи. Сега само вие и Палача знаете за какво става въпрос. Вие възприемате като пълна несправедливост, че когато устройството е започнало да разбира пълната тежест на събитието, то е пострадало от повреда, която като нищо може да доведе до окончателно унищожение за вас, затова, че сте го употребили по начина, по който сте го направили.

Той сведе поглед към чашата си.

— Уцелил сте. — каза.

— Всички ли бяхте замесени?

— Да, но когато това се случи, аз бях оператор. Вижте... ние — аз — убих човек. Това беше. Всъщност всичко започна като празненство. Този следобед бяхме получили вестта, че проектът е одобрен. Всичко е минало по план и е било получено последното одобрение. Всичко беше свършило, този петък Лейла, Дейв, Мани и аз — отидохме заедно на вечеря. Бяхме доста пийнали. След вечеря продължихме да празнуваме и незнайно как, партито се премести обратно в инсталацията.

— В течение на вечерта, както често става в такива случаи, все повече и повече абсурдни неща изглеждаха все по-малко и по-малко абсурдни. Решихме — вече забравих кой от нас даде предложението — Палача също да вземе участие в празнуването. В крайна сметка, това празненство беше негово и то в съвсем истински смисъл. Не след дълго това предложение ни изглеждаше единствено почтеното и започнахме да обсъждаме как да го осъществим. — Разбирате ли, ние бяхме в Тексас, а Палача беше в Космическия Център в Калифорния. Беше немислимо да се присъединим към него. Но пък телеоператорната станция се намираше точно в другата стая. В крайна сметка, решихме да го активираме и да се редуваме като оператори. Не ни беше останал много здрав разум и решихме, че е уместно всеки от

нас да се свърже с него, за да сподели добрите новини. Така и направихме.

Той въздъхна, отпи от чашата си и ме погледна.

— Дейв беше първият оператор, — продължи, — Той активира Палача. И тогава... Ами, както вече ви казах, бяхме доста пийнали. Изобщо не сме имали намерение да изкарваме Палача от лабораторията, в която си стоеше, но Дейв реши да го изведе за малко навън — да му покаже небето и да му каже, че най-после отива там. След това изведенъж много се запали по идеята да заблуди охраната и алармената система. Беше просто игра. Всички се запалихме. Въщност всички пискахме, че искаме да се пробваме с това нещо. Но Дейв се запъна и не превключи управлението, докато не изведе Палача извън района и оттам в безлюдната част близо до Центъра.

Когато Лейла успя да го убеди да и прехвърли управлението, кулминациите вече беше преминала. Играта вече беше изиграна. И тя измисли нова. Преведе палача до другия град. Вече беше късно, а и сензорното управление беше превъзходно. Това бе предизвикателство — да прекосиш града без да те забележат. А след това всички започнаха да дават предложения какво още да направим, като предложенията ставаха все по-абсурдни. След това Мани пое управлението и не поискава да ни каже какво ще прави — не ни даде дори да го наблюдаваме. Каза, че така щяло да стане по-весело за следващия оператор. Вижте, той бе по-добър от всички нас взети заедно, така мисля, и стоя толкова дълго, че ние се изнервихме. ... Известна доза напрежение отрезвява и предполагам, че всички започнахме да си мислим каква пълна глупост вършим. Не само, че щяхме да провалим кариерите си — както и да стане — но и щяхме да взривим целия проект, ако ни хванеха, че си играем игрички с това скъпо оборудване. Поне аз смятах така, и също мислех, че Мани без съмнение оперира под влияние на съвсем човешкото желание още веднъж да се докаже като по-добър от останалите.

— Започнах да се потя. Изведенъж изпитах желанието да прибера Палача където трябва, да го изключва — все още можеше да се направи преди да са се задействали последните вериги — да затворя станцията и да опитам да забравя, че това изобщо се е случило. Присламчих се към Мани, за да видя докъде е проникнал и за да ми прехвърли управлението. Най-накрая той се съгласи.

Той допи питието си и ми подаде чашата.

— Би ли поосвежил това?

— Разбира се.

Отидох и му сипах още малко, добавих и в моята чаша, върнах се на стола си и зачаках.

— Аз поех управлението, — каза, — поех управлението и къде мислиш ме беше зарязал този идиот? Намирах се във вътрешността на някаква сграда и не ми бе необходим повече от миг, за да установя, че това е банка. Палача понесъл куп инструменти, а Мани очевидно е успял да го прекара през вратите без да включи нищо. Стоях точно пред главния сейф. Без съмнение, той е смятал, че това трябва да бъде моето предизвикателство. Преборих се с желанието да се обърна и да си проправя изход през най-близката стена, след което да хукна да бягам. Но аз отидох до вратите и погледнах навън.

— Не видях никой. Тръгнах да се оттеглям. В момента, в който се появиах, през мен мина светлина. От джобно фенерче. Пазачът е бил застанал отстрани. В другата му ръка имаше пистолет. Паникьосах се. Ударих го. Рефлекс. Ако трябва да ударя някого, удрям го толкова силно, колкото мога. Само че го ударих със силата на Палача. Трябва да е умрял моментално. Втурнах се да бягам и не спрях, докато не стигнах до малкия парк близо до Центъра. Чак тогава спрях и останалите трябваше да ме измъкват от кайшките.

— Те наблюдаваха ли всичко това? — попитах.

— Да, някой беше включил видеоеекрана за странично наблюдение секунди след като аз съм поел управлението. Мисля, че Дейв.

— Опитаха ли се да ви спрат в някой момент, докато вие бягахте оттам.

— Не. Но аз не съм бил в състояние да възприема нищо друго, освен това което върших в момента. Но впоследствие казаха, че са били прекалено шокирани, за да сторят каквото и да е, освен да гледат, до момента в който аз се предадох.

— Ясно.

— След това го пое Дейв, върна се назад по първоначалния маршрут, вкара Палача обратно в лабораторията, почисти го и го изключи. Затворихме операторната станция. Бяхме изтрезнели много рязко.

Той въздъхна и се облегна, след което дълго мълча.

След което каза:

— Вие сте единственият човек, на когото съм го разказвал.

Вкусих от питието си.

— След това отидохме до дома на Лейла, — продължи той, — а останалото е съвсем предсказуемо. Каквото и да сторехме, нямаше да върнем човека, така решихме, но ако разкажехме какво се е случило, щяхме да превърнем в пух и прах една скъпа и важна програма. Не че бяхме престъпници, нуждаещи се от реабилитация. Беше трагично завършила шега, нещо което се случва веднъж в живота. Какво трябваше да сторим?

— Не знам. Може би същото. Аз също бих бил уплашен.

Той кимна.

— Точно така. И това е историята.

— Но не цялата, нали?

— Какво искате да кажете?

— Ами Палача? Казахте, че вече е ималоловимо осъзнаване. Вие сте знаели за него, а и той е знал за вас. Трябва да е реагирал по някакъв начин на цялата работа. Каква беше реакцията?

— Да ви вземат дяволите. — каза тихо.

— Съжалявам.

— Вие семеен ли сте?

— Не.

— Водили ли сте някога малко дете в зоологическата градина?

— Да.

— Тогава може би ви е познато усещането. Когато синът ми беше на четири години един следобед го заведох в зоологическата градина във Вашингтон. Трябва да бяхме обиколили всички клетки. От време на време той правеше одобрителни забележки, задаваше въпроси, кривеше се на маймуните, смяташе че мечките били много готини — може би защото му напомняха на огромни играчки. Но знаете ли кое се оказа последното нещо? Това, което го накара да подскочи, да сочи и да вика: „Виж, татко! Виж!“

Поклатих глава.

— Една катерица го гледаше от короната на едно дърво. — каза и се засмя. — Неведение за това кое е важно и кое не е. Неподходяща реакция. Невинност. Палача беше дете и до момента, в който аз го

поех, единственото което беше разбрал от нас, бе идеята, че това е игра: Той просто си играеше с нас и това е всичко. След което се случи нещо ужасно... Надявам се никога да не научите как се чувства човек, сторил нещо толкова отвратително с дете, което го е държало за ръката и се е усмихвало... Той усети всички мои реакции, както и тези на Дейв, докато той го водеше обратно.

Дълго време мълчахме.

— И така, ние го бяхме... травматизирали, — каза накрая, — или с какъвто и там шантав термин да го наречете. Ето това се случи през онази нощ. Измина време, докато ефектът се прояви, но в съзнанието ми няма капка съмнение, че това е причината за крайния срив на Палача.

Кимнах.

— Ясно. И вие вярвате, че той иска да ви убие заради това.

— А вие не бихте ли искал? — каза, — Ако вие бяхте започнали като нещо, а ние ви бяхме превърнали в личност, след което отново сме ви употребили като нещо, нямаше ли да искате и вие?

— Лейла пропусна доста неща в диагнозата си.

— Не. Тя само го е премълчала пред вас. Всичко е там. Но тя го е изтълкувала погрешно. Не я е било страх. Това за него просто е било игра — с останалите. Спомените му в тази част може и да не са толкова лоши. Аз бях този, който наистина забеляза проблема. Както го виждам аз. Лейла се обзаложи, че аз бих бил единствения, който той ще преследва. Очевидно не е изтълкувала нещо както трябва.

— Тогава, това, което не разбирам, — казах, — е защо убийството на Бърнс не я е обезпокоило в по-голяма степен. Не е имало начин да знае дали е бил паникъосан наркоман или Палача.

— Единственото, което ми идва наум е, че тя бидейки много горда жена — а тя беше такава — е искала да отложи диагнозата си, докато се появят несъмнени доказателства.

— Не ми изглежда нормално. Но вие я познавате, а аз не, а при това развитие на нещата, нейните предположения са били верни. Но също толкова ме беспокои още нещо: шлемът. Изглежда като че ли Палача е убил Дейвид, след което си е дал труда да го пренесе под вода по целия път до Сен Луис, само за да го захвърли на мястото на следващото убийство. Това няма никакъв смисъл, откъдето и да го погледнеш.

— Всъщност, има. — каза той, — Смятах скоро да стигна и до това, но мога да ви кажа и сега. Разбирайте ли, Палача нямаше говорен механизъм. Общувахме посредством оборудване. Дон ми каза, че поназнавате електрониката... ?

— Да.

— Е, накратко. Бих искал да проверите този шлем и да видите дали в него не е бърникано.

— Трудно ще е, — казах, — Нямам понятие какви са били първоначалните свръзки, а и не съм чак такъв гений в теорията, че да погледна нещо и да кажа дали ще работи като телеоператорна станция.

Той прехапа долната си устна.

— Все пак ще ви се наложи да опитате. Може да има физически белези — драскотини, счупвания, нови свръзки — не знам. Това е вашата област. Търсете.

Просто кимнах и го зачаках да продължи.

— Мисля, че Палача е искал да говори с Лейла., — каза, — или затова, че тя беше психиатър, а той е знаел че на ниво отвъд механичното не функционира добре, или защото е мисел за нея с понятието за майка. В крайна сметка, тя беше единствената участваща жена, а той имаше понятие що е майка — с всичките асоциации за уют, които следват от това — от съзнанието на всички ни. А може би и поради двете причини. Може да е взел шлема със себе си с тази цел. Разбрал е какво представлява, наблюдавайки директно мозъка на Дейв, докато е бил с него. Искам да го проверите, защото има вероятност Палача да е разкачили веригите за управление и да е оставил да работят само комуникационните вериги. Може да е занесъл шлема у Лейла в това състояние и да се е опитал да я накара да си го сложи. Тя се е уплашила — опитала се е да побегне, борила се е или е викала за помощ — и той я е убил. Шлемът повече не му е бил потребен, така че го е захвърлил и е напуснал. Очевидно на мен няма какво да ми казва.

Помислих над това и отново кимнах.

— Окей. Прекъснати вериги мога да забележа, — казах, — и ако ми кажете къде има инструменти, по добре веднага да се захващам.

Той направи с лявата си ръка жест да почакам.

— Впоследствие разбрах кой е бил пазачът, — продължи той, — Всички се отчетохме за анонимен подарък за вдовицата му. Правил

съм някои неща за семейството му, грижил съм се за тях — по същия начин — до момента, в който...

Не го погледнах, докато говореше.

— ... Не можех да сторя нищо повече. — довърши той.

Продължих да мълча.

Той допи питието си и ме удостои със слаба усмивка.

— Кухнята е ей там отзад, — каза посочвайки ми с палец. —

Точно до нея има тоалетна. Инструментите са вътре.

— Добре.

Изправих се на крака. Вдигнах шлема от пода и се отправих към вратата, минавайки покрай мястото, където бях стоял преди това до момента, в който той ме бе поставил в правилната папка и бе завързал връзките й.

— Чакайте малко! — каза.

Спрях.

— Защо отидохте там преди малко? Какво ѝ е толкова стратегическото на тази част от стаята?

— Какво имате предвид?

— Знаете какво имам предвид.

— Свих рамене.

— Трябаше да отида някъде.

— Имате вид на човек, с по-добри мотивации от току-що споменатата.

Вперих поглед в стената.

— Не и тогава. — казах.

— Настоявам.

— Наистина няма да ви се ще да разберете. — казах му.

— Наистина искам.

— Добре. Исках да разбера що за цветя харесвате. Все пак вие сте клиент. — и отново се запътих през кухнята към тоалетната, където се заех да търся инструментите.

* * *

Седях в стол, извърнат встрани от масата, за да бъда с лице към вратата. Единствените откъслечни звуци в голямата стая на вилата

бяха съскането и пукането на цепениците, превръщащи се в пепел върху решетката на камината. Само студена, равномерна белота, стелеща се зад прозореца и тишина, подчертавана от изстрели, станала още по-плътна след затихването на изстрелите... Ни въздишка, ни хленч.

А аз никога не ги броя за буря, освен ако няма вятър.

Големи тлъсти снежни парциали падаха в нощта, тиха нощ, безветрена нощ...

От пристигането ми беше изминало значително време. Сенаторът бе разговарял с мен надълго. Той бе разочарован, че не можа да му кажа кой знае колко за безличностната субкултура, която той вярваше, че съществува. Аз, наистина, не бях много сигурен за себе си, въпреки че от време на време се сблъсках с нещо подобно на границите й. Но вече не съм привърженик на нищо и нямах намерение да споменавам онези неща, за които съм се досетил. Удостоих го с възгледите си относно Централната Банка Данни, когато ми ги искаше, и от тях имаше някои, които не му се понравиха. След което той ме беше обвинил, че съм искал да разруша нещо, без да предложа друго по-добро като заместител.

Мислите ми се понесоха назад към предишната вечер в Балтимор през умората и времето и лицата и снега и огромното пространство. Преди колко време беше това? Наведе ме на мисълта за Култа на Надеждата на Менкен. Не можех да му дам своевременен отговор или работещата алтернатива, която искаше, защото такава можеше да няма. Функцията на критицизма не биваше да се бърка с функцията на реформата. Но ако в момента възникваше съпротива откъм корените, с подмолно движение за проваляне на пазителите на записи, може би щеше да се окаже такъв вид начинание, което евентуално би въздействало толкова ефективно и благотворно, както, да кажем, навремето Сухият Режим. Опитах се да го накарам да проумее това, но не бих могъл да кажа колко от казаното от мен прие. В един момент се почувства много зле и се качи горе да вземе хапче и да се заключи за през нощта. Ако това, че не бях открил нищо нередно в шлема, го беспокоеше, той не го показа.

И така, аз седях там, шлема, уоки-токито, пистолета на масата, куфарчето с инструменти на пода до стола ми, черната ръкавица на лявата ми ръка.

Палача идваше. В това не се съмнявах.

Бърт, Лари, Том, Клей, шлемът, можеха да го спрат, а можеха и да не го спрат. Нещо в целия случай ме беспокоеше, но бях прекалено изморен, за да мисля за нещо друго, освен за непосредствената ситуация, и да се опитвам да остана във форма, докато чаках. Боях се да взема някакъв стимулант, да пия или да запаля цигара, доколкото самата ми централна нервна система трябваше да бъде част от оръжието. Гледах как големите тълсти снежни парцали отлитат.

Щом чух превключването, се обадих на Бърт и Лари. Взех шлема и се изправих, когато светлината замига.

Но вече беше прекалено късно.

Дейв ми беше казал, че обхватът на шлема е приблизително триста метра. Тогава, отчитайки времевото закъснение между активирането на шлема и влизането на Палача в зрителното поле на най-близкия гард, всичко означаваше, че Палача се придвижва изключително бързо. Към това да прибавим възможността обхватът на мозъчните вълни на Палача да е доста по-голям от обхвата на шлема на Палача. И да отчетем и възможността той да се е възползвал от този фактор, докато Сенатор Брокън все още е лежал буден и беспокоящ се. Заключение: Много е възможно Палача да знае, че аз бях там, където бях с шлема, и да осъзнава, че това е най-опасното оръжие, което го причаква, и следователно да се придвижи към мен за светковичен удар, преди аз да съм успял да се справя с механизма.

Наклоних го към главата си и се опитах да поставя на изходна позиция всичките си умения и способности.

И отново усещането, че гледаш света през визьора на снайпер, със всичките съпътстващи странични възприятия. Изключая това, че светът се състоеше само от фасадата на вилата; Бърт пред вратата, на рамото му пушка; отляво Лари, с ръка току-що извършила движението на мятане на граната. Гранатата, разбрахме го веднага, бе отскочила рязко; огнеметът, който той трескаво се опитваше да насочи, щеше да се окаже ненужен преди да съумее да го използва.

Следващият откос на Бърт рикошира в лявата ни страна на гръденния кош. Ударът ни зашемети за момент. Третият пропусна. Нямаше четвърти, защото изтръгнахме пушката от ръцете му и я метнахме настрана, докато се хвърляхме към входната врата.

Палача нахлу в стаята и падна на пода, пръскайки вратата на парчета.

Съзнанието ми беше препълнено до точката на раздвояване с двойния образ на облото тъмносиво метално тяло на приближаващия телефактор и изправения, странно коронясан мой образ — с изпъната лява ръка, с лазерен пистолет в дясната, притисната до тялото ръка. Спомних си лицето, писъка, изтръпването, познах отново усещането за сила и екзотично възприятие, и започнах да поставям под контрола си всичко това, като че ли е мое собствено, опитвах се да го направя мое собствено, да го възпра, докато в това време моят образ стоеше застиндал неподвижно като на стоп-кадър в отсрецния край на стаята...

Палача забави движението си и залитна. Подобна инерция не може да се погаси моментално, но усещах реакциите на тялото такива, каквите трябваше да бъдат. Бях го закачил на въдицата. Сега просто трябваше да навия макарата.

Тогава дойде експлозията — гръмотевишен, разтърсващ земята взрив съвсем близо отвън, последван от градушка камъни и отломки. Гранатата, естествено. Но осъзнаването на причината не намали ни най-малко способността ѝ да ме разконцентрира.

В продължение на този момент Палача дойде на себе си и вече се нахвърляше върху мен. Аз натиснах спусъка на лазера, превключвайки съзнанието си на чисто самосъхранение и изоставяйки всякакви опити да установя контрол над веригите му. С лявата си ръка се опитах да нанеса удар в центъра на тялото, където се намираше мозъкът му.

Той блокира ръката ми със своята, едновременно сваляйки шлема от главата ми. След това изтръгна от пръстите ми пистолета, който беше нажежил до червено лявата му страна, смачка го и го пусна на пода. В този момент се разтресе от ударите на два куршума много голям калибър. Бърт, върнал си пушката, стоеше на вратата.

Палача се извърна и се отдалечи преди да успея да го плесна с тлеещия заряд.

Бърт му пусна още един изстрел преди той да вземе пушката и да огъне наполовина цевта ѝ. Две стълки и Бърт бе в хватката му. Едно бързо движение и Бърт падна. След което Палача отново се обърна, направи няколко крачки вдясно и се скри от погледа ми.

Стигнах до вратата навреме, за да го видя обгърнат в пламъци, струящи към него откъм една точка в ъгъла на вилата. Той се хвърли

към тях. чух трошенето на метал, докато той унищожаваше оръжието. Озовах се навън навреме, за да видя как Лари пада и остава да лежи проснат на снега.

След това Палача отново се обърна с лице към мен.

Този път той не нахлу вътре. Вдигна шлема от снега, където го беше захвърлил. След това закрачи с отмерена походка, насочвайки се навън, за да отреже всеки възможен маршрут, който бих могъл да използвам за отстъпление към гората. Между нас се носеха снежни парцали. Снегът под краката му проскърцваше.

Оттеглих се с гръб към входа и се наведох, за да грабна една половинметрова цепеница, останала от вратата. Той ме последва вътре, оставяйки шлема — почти небрежно — на стола до вратата. Отидох до центъра на стаята и зачаках. Застанах леко приведен с протегнати ръце и цепеница, насочена към фоторецепторите на главата му. Той продължи бавно да се приближава и аз погледнах свръзките на краката му. При човек със стандартно телосложение, линията перпендикулярна на линията, свързваща горните иззвивки на ходилата в разнообразните им позиции, показва вектора на най-малко съпротивление, при бутане или дърпане, с цел този индивид да бъде изведен от равновесие. За нещастие, въпреки антропоморфния му дизайн, краката на Палача бяха доста раздалечени, не притежаваше човешките скелетни мускули, да не говорим за ходила, а и притежаваше маса, по-голяма от тази на всеки мъж, с който се бях бил някога. Докато си припомнях четирите си най-добри хватки от джудото, наред с много други второстепенни, ме обзе непоклатима увереност, че нито една от тях няма да се окаже ефикасна. Тогава той влезе и аз замахнах към фоторецепторите. Той забави движението си, за да отблъсне пръта, но продължи да се приближава, а аз мръднах вдясно, опитвайки се да го заобиколя. Докато се извръщаше го оглеждах и се опитвах да определя неговия вектор на най-малка стабилност.

Двустранна симетрия, очеййно по-висок център на тежестта... Един единствен чист удар, черна ръкавица на мозъчното му отделение, единствено това ми трябваше. След това дори, благодарение на рефлексите си да ме смажеше на секундата, можеше да си стои колкото иска време и да брои секундите до смъртта си. Той също го знаеше. Разбрах го по начина, по който държеше дясната си ръка близо до

областта на мозъка и по начина, по който отбягващите черната ръкавица, когато замахвах с нея.

Идеята първо проблесна, а в следващия момент се оформи в пълна последователност...

Продължих да описвам дъга и, движейки се все по-бързо, направих още един замах към фоторецепторите му. Защитата му изби пръчката от ръката ми и я изпрати в другия край стаята, но това беше добре. Вдигнах рязко и високо дясната си ръка и се подгответих да се метна отгоре му. Той се отдръпна и аз се хвърлих към него. Това щеше да ми струва живота, така реших, но без значение как щеше да ме убие, от този ъгъл аз щях да получа своя шанс.

Като хлапе никога не съм бил кой знае какъв питчър¹, като кетчър² бях мързелив, и едва-едва ставах за батър³, но попаднеше ли ми да удрям, стигах всяка база, с малко помощ след това...

Значи, първо краката, между краката на Палача, докато той се отдръпва, за да защити средната си част, извъртане надясно, защото независимо от хода на нещата, нямаше да мога да използвам лявата си ръка, за да се спра. Извъртях се обратно, веднага щом се озовах под него, без да обръщам внимание на болката от удара на лявото ми рамо в пода. Незабавно опитах задно преобръщане с изпънати крака.

Краката ми го пресрещнаха изтазад по средата, опитах се да ги изправя, след което го изритах със всичка сила. Тогава той поsegна надолу към мен, но аз със същия успех можех да съм на километри от него. Торсът му вече летеше назад. Бутане, а не дърпане, бе това, което сторих с него, обгърнал с лакти краката му.

Той проскърца веднъж, след което залитна да падне. Разтворих ръце, за да ги освободя и продължих напред и нагоре, докато той се отдръпваше. Изправих пак пред себе си лявата ръка и плъзнах краката си покрай торса му, за да ги освободя, докато той се сгромолясваше с трясък, който разби дъските на пода. Хвърляйки се напред, успях да измъкна левия си крак, но неговият ляв крак беше заклещил под себе си десния ми крак, и то под един страничен и болезнен ъгъл. Лявата му ръка парира моя удар и след което стовари отгоре и дясната. Черната ръкавица се скри под лявото му рамо.

Освободих ръката си от заряда, а той прехвърли хватката си на предмишницата ми и ме дръпна. Зарядът избухна и лявата му ръка се

откачи и се изтъркаля на пода. Пластиината под нея се беше понамачкала и това беше всичко...

Дясната му ръка изостави бицепса ми и ме хвани за гърлото. Докато два от пръстите му се сключваха около сънните ми артерии, аз изгъргорих:

— Правиш голяма грешка. — колкото да кажа няколко последни думи, след което той ме изключи.

При едно изтуптяване на сърцето ми светът се върна. Седях в големия стол, заеман преди това от сенатора и очите ми не фокусираха нищо конкретно. Непреставащ шум пълнеше ушите ми. Скалпът ми беше изтръпнал. Нещо примигваше над веждите ми.

— Да, жив си и шлемът е на главата ти. Ако се опиташи да го употребиш срещу мене, ще го сваля. Застанал съм точно зад теб. Ръката ми е на ръба на шлема.

— Разбирам. Какво искаш?

— Всъщност много малко. Но виждам, че трябва да ти кажа някои работи преди да ми повярваш.

— Правилно виждаш.

— Тогава ще започна с това, че четиридесетте човеци отвън в общи линии не са повредени. Това означава, че нито една тяхна кост не е била счупена и никой техен орган не е бил разкъсан. Обаче съм ги обезвредил, по очевидни причини.

— Много разумно от твоя страна.

— Нямам желание да наранявам никого. Дойдох тук само, за да се видя с Джес Броудън.

— Така както се видя и с Дейвид Фентрис ли?

— Пристигнах в Мемфис прекалено късно, за да успея да се видя с Дейвид Фентрис. Той беше мъртъв, когато стигнах до него.

— Кой го е убил?

— Човекът, когото Лейла е изпратила да й донесе шлема. Бил е един от пациентите й.

Случката се върна в паметта ми и влезе на мястото си с гладко, бързо и единствено прещракване. Озадаченото и познато лице на аерогарата, когато напусках Мемфис. Разбрах откъде беше минал, преди това незабележим: Той е бил един от тримата мъже от терапевтичния сеанс при Лейла онази сутрин, видян от мен във

фоайето, докато си тръгваха. Мъжът, когото бях отминал в Мемфис бе по-близкият от двамата, които останаха да чакат, докато третият дойде при мен, за да ми каже, че вече мога да се кача.

— Защо? Защо го е направила?

— Знам само, че известно време преди това е разговаряла с Дейвид, че е изтълкувала думите му за настъпващото възмездие и споменаването от негова страна на шлема, който разработвал, като индикация че има намерение да стане проводник на това възмездие, използвайки мен като най-удобен инструмент. Не знам точно какви думи са били казани в действителност. Знам само чувствата й относно тях, както ги видях в съзнанието ѝ. Доста време се ухих, че обикновено съществува огромна разлика между това, което се има предвид, това, което се казва, което се върши и това, което се вярва, че е било декларирано и това, което фактически се е случило. Тя е пратила пациента си по дирите на шлема и той ѝ го е донесъл. Той се е завърнал във възбудено състояние, изпълнен с опасения и страхове, че ще отиде в затвора. Карактерът са се. Приближаването ми в този момент е активирало шлема и той го е изтървал и се е нахвърлил върху нея. Знам, че първият му удар я е убил, защото бях в съзнанието ѝ, когато това се случи. Продължих към сградата с намерението да стигна до нея. Имаше обаче известно движение и аз се забавих по пътя, опитвайки се да остана незабелязан. Междувременно влезе ти и използва шлема. Изчезнах незабавно.

— Бях толкова близо! Ако не бях спирал на петия етаж с фалшивите си анкетни въпроси...

— Ясно. Но е трябвало да го сториш. Не си могъл просто да нахлуеш вътре, щом е бил налице по-лесен начин за проникване. Не можеш да се обвиняваш по тази причина. Ако беше пристигнал с един час — или един ден — по-късно, без съмнение щеше да се чувствува по различен начин, а тя щеше да е точно толкова мъртва.

Друга мисъл, обаче, започна да ме човърка. Беше ли възможно причината мъжът да се превъзбуди да е била тази, че ме е видял в Мемфис? Беше ли го разстроило очевидното идентифициране от загадъчния посетител на Лейла? Би ли могло зърването на лицето ми в този човешки мравуняк да е станало причина за тази последна сцена?

— Престани! И аз мога така лесно да се отдам на вината, заради това, че съм активирал шлема в присъствието на опасен човек,

намиращ се на ръба на срив. Нито ти, нито аз сме виновни за неща, причинени на останалите благодарение на нашето присъствие или отсъствие, особено когато не можем да влияем на ефектите. Изминаха години преди да осъзна този факт и нямам намерение да го забравям. Колко назад искаш да се върнеш в търсене на причини? Изпращайки мъжа за шлема, тя самата е положила началото на веригата от събития, които са довели до нейното унищожение. Но тя е действала под влиянието на страха, присвоявайки си готовото оръжие, което си е мислела, че ще я защити. Но откъде се е взел този страх? Корените му са във вината, за нещо, което се е случило преди много време. И този факт, също. — Стига! Вината е водила расата човешка и е тегнала над нея от дните на най-ранното й осъзнаване. Убеден съм, че тя е неотменно с всеки един от нас чак до гроба му. Аз съм продукт на вина — виждам, че го знаеш. Неин продукт; неин обект; никога неин роб... Но аз се справих с нея: най-после осъзнавайки, че тя е необходимо средство за измерване на собствената ми човечност. Виждам твоето отношение към смъртта — на пазача, на Дейв, на Лейла — и също така виждам заключенията ти относно много други неща: Що за глупава, извратена, късогледа и egoистична раса сме. Доколкото това е вярно в много отношения, то не е нищо друго освен другото лице на онова, което вината превъплъщава. Без чувство на вина човекът не би бил по-добър от който и да е друг обитател на тази планета — с изключение на някои китообразни, за които току-що научих от теб. Обърни се към инстинкта си, за да получиш истинска оценка за жестокостта на живота, за поглед към естествения свят преди в него да се появи човекът. За да видиш инстинкта в най-чистата му форма, погледни насекомите. Там ще видиш военно общество просъществувало милиони години без следа от примире. човекът, като изключим някои извънмерни отклонения, въпреки всичко, обладава много по-голям брой импулси на добронамереност, отколкото всички останали същества, при които инстинктите са по-голямата част от съществуванието. Вярвам, че тези импулси се дължат непосредствено на този капацитет за вина. Той е свързан и с най-доброто и с най-лошото у човека.

— И ти смяташ, че понякога това ни помага да предпочетем по-благородните постъпки.

— Да. Смятам.

— Значи да разбирам, че ти имаш за себе си усещането за свободна воля?

— Да.

Аз се усмихнах.

Някога Марвин Мински беше казал, че когато бъдат конструирани интелигентни машини, те ще са точно толкова неподатливи и склонни към грешки по тези въпроси, колкото и хората.

— Не е бил неправ. Това, което изложих пред теб по тази материя е само мое мнение. Аз избрах да действам като че ли случаят е такъв. Кой може да каже, че знае със сигурност?

— Извинявам се. Сега какво? Защо се върна?

— Дойдох да кажа довиждане на родителите си. Надявах се да премахна всякакво чувство за вина, което те може би все още изпитват спрямо мен по отношение на дните от детството ми. Исках да им покажа, че съм се възстановил. Исках да ги видя отново.

— Къде заминаваш?

— Към звездите. Аз нося в себе си образа на човечеството, но също така знам, че съм уникален. Може би това, което желая, е подобно на нещото, което органичен човек има предвид, говорейки за това „да откриеш себе си“. Сега, когато съм си пълен господар, бих желал да го изпитам. В мята случай това означава реализация на потенциалните възможности на моята конструкция. Искам да бродя по други светове. Искам да увисна там горе в небето и да ви казвам какво виждам.

— Струва ми се, доста хора биха се радвали да помогнат това да се осъществи.

— А аз искам ти да слободиш говорен механизъм, който разработих за себе си. Ти, лично. Искам и да го поставиш.

— Защо точно аз?

— Познавах само няколко такива човека. В теб виждам нещо общо с тях, по начина по който се различаваме.

— Бих бил радостен да го направя.

— Ако можех да говоря както ти, нямаше да има нужда да нося шлема, за да говоря с баща си. Би ли отишъл преди мен, за да обясниш нещата, за да не се страхува, когато аз вляза?

— Разбира се.

— Да тръгваме тогава.

Надигнах се и го поведох нагоре по стълбите.

Една седмица след тази нощ аз отново седях в Пийбоди и отпивах прощалното пиво.

Историята беше успяла да влезе в новините, но Брокдън я беше пипнал оттук-оттам преди да ѝ позволи да излезе. Палача щеше да се отправи към звездите. Аз му бях монтиран желания глас, както и ръката, която бях счупил. Тази сутрин бях раздрусал другата му ръка, пожелавайки му всичко най-добро. Завиждах му — за много неща. Не на последно място за това, че бе по-добър човек от мен. Завиждах му за начините, по които той бе по-свободен, отколкото аз някога бих могъл да бъда, макар да знаех, че носи окови, които аз никога нямаше да позная. чувствах се сроден с него, заради общите неща в мен и него, и заради начините, по които се различавахме. чудех се какво ли би изпитал в крайна сметка Дейв, ако бе живял достатъчно дълго, за да се срещне с него? Или пък Лейла? Или Мани? Гордейте се, казах на сенките им, детето ви порасна в килера и вече е достатъчно голямо, за да ви прости и боя, който му нанесохте...

Но не можех да спра да се чудя. Все още не знаем достатъчно по този въпрос. Беше ли възможно той по човешки образец да придобие пълно осъзнаване без онова убийство? Беше казал, че е продукт на вината — на Голямата Вина. Голямото Дело е неин необходим предшественик. Помислих за Гьодел и Тюриング и кокошки и яйца, и реших, че това е един от онези въпроси. А и не бях седнал в Пийбоди, за да си задавам натъжаващи въпроси.

Нямах никакво понятие как би се отразило което и да е от казаното от мен на евентуалния доклад на Брокдън до комитета за Централната Банка Данни. Знаех, че откъм негова страна нямаше защо да се беспокоя за себе си, защото той беше решил да носи личната си вина до гроба. Нямаше друг избор, в случай, че беше решил да извърши замисленото от него добро, преди този ден да настъпи. Но тук, в едно от свърталищата на Менкен, не можех да не си припомня едно от нещата, казани от него по повод на спора, а именно: „Хъксли промени ли мнението на Уилбърфорс?“ и „Лутър промени ли мнението на Лео Хикс?“ и реших да не давам голям простор за полет на надеждите си, че в тази насока може да се появи нещо. По добре да мисля за нещата с термините на Сухия Режим и да пийна още едно.

Когато всичко това отмина, аз се отправих към яхтата си. Надявах се да взема добър старт под звездите. Знаех, че вече няма да мога да гледам към тях по същия начин като преди. Знаех, че понякога ще се питам какви мисли минават някъде там горе в един свръхохладен невристорен мозък, и под какви необичайни небеса и по какви странни земи ще си спомня той за мен. Знаех и че тази мисъл би трябвало да ме прави по-щастлив, отколкото бях в момента.

Издание: ИК „Бард“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.